

Diak

**Riti Dahlgren
Tiina Weckman**

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveyden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK),
Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus
Opinnäytetyö, 2020

LAPSEN SUOJELUA YHTEISKEHITTÄMÄSSÄ

Posterit lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseen, puuttumiseen ja palveluohjaukseen varhaiskasvatuksessa

---

TIIVISTELMÄ

Dahlgren Riti, Weckman Tiina

Lapsen suojelua yhteiskehittämässä. Posterin lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseen, puuttumiseen ja palveluohjaukseen varhaiskasvatuksessa.

51 s, 3 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämispainoisena ja toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyössä Norlandia Päiväkotien kanssa. Tarkoituksena oli laatia informatiivinen posterin varhaiskasvatuksen henkilöstön käyttöön. Posterin tavoitteena oli lisätä henkilökunnan valmiuksia tunnistaa lapsen kaltoinkohtelu, puuttua siihen sekä antaa tietoa sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluista. Posterin toteutettiin osallistavan yhteiskehittämisen keinoin.

Posterin suunniteltiin ja toteutettiin yhteiskehittämisen keinoin osallistaen varhaiskasvatuksen henkilöstö Learning café-menetelmän avulla. Yhteiskehittämisen prosessissa varhaiskasvatuksen henkilöstö sai vaikuttaa posterin sisältöön ja ulkoasuun. Prosessi aiheutti keskustelua lapsen suojeluun liittyen varhaiskasvatuksessa. Henkilöstö sekä johdon edustajat pitivät posteria tärkeänä ja tervetulleena arjen työvälineenä, joka lisää henkilöstön valmiuksia suojella lasta sekä auttaa perhettä.

Työn teoreettisessa taustoituksessa käsiteltiin lapsen kaltoinkohtelun muotoja ja tunnistamista sekä monialaista yhteistyötä. Toisessa teoriaosuudessa käsiteltiin palveluohjausta ja lapsiperheiden palveluita kaltoinkohtelutilanteissa. Kolmannessa teoriaosuudessa käsiteltiin lapsen suojelua varhaiskasvatuksessa ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna sekä huolen heräämistä. Posterin valmistusprosessin kuvaus esiteltiin laajasti.

Yhteistyökumppanina toimineet päiväkodit ottivat posterin käyttöön. Yhteiskehittämisen prosessi itsessään sekä lisäksi posterin työvälineenä lisäisivät henkilöstön valmiuksia tunnistaa kaltoinkohtelua ja rohkeutta toimia, kun huoli herää. Tämän vuoksi voidaan ajatella, että yhteiskehittämisen prosessi toimi interventiona henkilöstölle ja mahdollisti heille pysähtymisen lapsen kaltoinkohtelun tunnistamisen äärelle arjen työn keskellä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kaltoinkohtelu, palveluohjaus, yhteiskehittäminen

ABSTRACT

Dahlgren Riti, Weckman Tiina

Co-developing child protection. A poster for identification and intervention of child abuse. A guide of child protective services for the early childhood education and care.

51 p., 3 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Early Childhood Education and Care

Bachelor of Social Services

The thesis was implemented as a development-oriented and functional thesis in cooperation with Norlandia Kindergartens. The aim was to produce an informative poster for the use of staff in early childhood education. Above all, to increase the staff's preparedness and the capacity to identify, address and provide information about social care and child welfare services. The poster was implemented through the process of participatory co-development.

The poster was created as co-development involving early childhood education and care personnel using the Learning café method. During the process, the personnel influenced on the content and appearance of the poster. The process also caused discussion, especially, on the protection of the child in early childhood education and care. The theoretical basis of the work covered the forms and identification of abuse of the child and the cross-sectoral cooperation. The second theory section discussed service guidance and services for families with children in situations of maltreatment. The third theory section was about the protection of the child in early childhood education and care as a preventive child protection and the awakening of concern. The description of the process was widely presented.

The poster was introduced by the co-operation kindergartens. The co-development process itself, as well as a poster tool, would increase the capacity of staff to identify maltreatment and courage to act when concerns arise. It can therefore be thought that the co-development process served as an intervention for the staff and allowed them to stop at identifying child maltreatment in the midst of the daily work. The staff and the management representative considered the poster to be an important and welcome everyday tool that increases the staff's capacity to protect the child and to help the family.

Keywords: early childhood education, maltreatment, service guidance, co-development

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 LAPSEN KALTOINKOHTELUN TUNNISTAMINEN, PUUTTUMINEN JA PALVELUOHJAUS	5
2.1 Mitä kaltoinkohtelu on?	5
2.2 Kaltoinkohtelun muodot ja tunnistaminen	7
2.3 Monialainen yhteistyö ja lastensuojeluilmoitus lasten kaltoinkohtelutilanteissa	9
3 PALVELUOHJAUS JA PALVELUT PERHEILLE LASTEN KALTOINKOHTELUTILANTEISSA.....	13
3.1 Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut lapsiperheille	15
3.2 Lastensuojelulain mukaiset palvelut	16
4 LAPSEN SUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA	19
4.1 Mitä varhaiskasvatus on?.....	19
4.2 Varhaiskasvatus ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna.....	21
4.3 Huolen herääminen.....	24
4.3.1 Asiantuntijakonsultaatio	26
4.3.2 Huolen puheeksiotto	26
5 YHTEISKEHITTÄMISEN PROSESSI	29
5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö.....	29
5.2 Yhteiskehittämisen tavoite, tarkoitus ja aikataulu	30
5.3 Posterit henkilöstön työvälineinä.....	31
5.4 Yhteiskehittäminen Learning café-menetelmällä	32
5.4.1 Yhteiskehittäminen henkilöstön kanssa.....	33
5.4.2 Yhteiskehittäminen johdon kanssa	37
6 YHTEISKEHITTÄMISEN TULOKSET, YHTEENVETO JA POHDINTA.....	39
7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	41
8 AMMATILLINEN POHDINTA	43

LÄHTEET	46
LIITE 1. Kysymykset henkilökunnalle ja johdolle	52
LIITE 2. Kirjallinen suostumuslomake	53
LIITE 3. Valmis posterit.....	54

1 JOHDANTO

Otsikossa esiintyvä sana lapsen suojeleminen on tietoinen valinta opinnäytetyömme otsikkoon. Saastamoisen (2016, iii) mukaan lapsen suojeleminen kuuluu kaikille viranomaisille ja muille toimijoille, jotka kohtaavat lapsia ja heidän perheitään arjen työtehtävissään. Lapsen suojeleminen tarvitaan kaikkien aikuisten tiivistä yhteistyötä, ei vastuun siirtämistä eteenpäin vaan hallinnon rajoja ylittävää yhdessä tekemistä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa posterin varhaiskasvatuksen henkilöstön työvälineeksi osallistavan yhteiskehittämisen keinoin. Yhteiskehittämiseen haluttiin nimenomaan mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunta ja esimiestä, koska he ovat lopullisen posterin tulevat käyttäjät. Yhteiskehittämisen avulla he saivat vaikuttaa posterin sisältöön. Yhteiskehittämisen tavoitteena oli samalla herättää keskustelua lapsen suojeleminen liittyen varhaiskasvatuksessa. Yhteiskehittämistä tehtiin Learning Café-menetelmää hyväksikäyttäen.

Posterin tarkoitus on auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä tunnistamaan lapsen ja perheen tuen tarve sekä lisätä tietoa lastensuojelulakiin ja sosiaalihuoltolakiin perustuvasta palvelujärjestelmästä. Posterin tarkoituksena on myös lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoa erityisesti sosiaalihuoltolain ennaltaehkäisevistä palveluista. Haluamme opinnäytetyöprosessissa nimenomaan kiinnittää huomiota työntekijän toimintaan ja siihen, miten hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa yksittäisen lapsen tai koko perheen hyvinvointiin laajalla alueella.

Yhteiskehittämisen yhteistyökumppanina toimi Tuusulan kunnassa sijaitsevan yksityisen Norlandia-päiväkodin yksikkö. Järjestimme marraskuun 2019 aikana päiväkodilla kaksi Learning café-tapaamista henkilökunnan ja päiväkodin johtajan kanssa.

2 LAPSEN KALTOINKOHTELUN TUNNISTAMINEN, PUUTTUMINEN JA PALVELUOHJAUS

Tässä luvussa käsittelemme, mitä lapsen kaltoinkohtelu on ja miten se ilmenee. Esittelemme yleisimpiä WHO:n määrittelemiä kaltoinkohtelun muotoja ja sitä, kuinka niitä voidaan havaita ja tunnistaa. Tämän jälkeen käsittelemme moniammatillista yhteistyötä ja sen merkitystä lapsen suojeluun liittyen. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset palvelut esittelemme siksi, että ne velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä ohjaamaan perheitä palvelujen piiriin. Tämän takia lapsiperheiden palvelujen tunteminen on tärkeää varhaiskasvattajalle.

2.1 Mitä kaltoinkohtelu on?

Vuosittain miljoonat lapset ympäri maailmaa joutuvat kokemaan kaltoinkohtelua sen eri muodoissa. Lasten kaltoinkohtelu on suuri globaali ongelma, ja sillä on vakavat vaikutukset lapsen hyvinvointiin, terveyteen, kehitykseen sekä laajasti katsottuna koko yhteiskuntaan. (Butchart, Phinney, Mian, Fűrnis & Kahane 2006, 1.) Äärimmäisissä tapauksissa kaltoinkohtelu voi johtaa lapsen kuolemaan. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna suurimmassa vaarassa ovat 0–4-vuotiaat sekä esiopetusikäiset lapset. Tämän ikäiset lapset ovat hyvin haavoittuvaisia ja riippuvaisia heitä hoitavista henkilöistä sekä siksi sosiaalisesti näkymättömiä. (Butchart ym. 2006, 7–10.) Suomessa laiminlyönnin ja väkivallan keinoja kasvatuksessa käyttävä erityisesti pienten lasten vanhemmat. Eniten haitallisia kasvatukseen keinoja kohdistuu 3–6-vuotiaisiin lapsiin ja toiseksi eniten alle 3-vuotiaisiin lapsiin. (Ellonen 2012, 8–9.)

Lapsuudessa koettu kaltoinkohtelu, väkivalta ja turvattomuus vaikuttavat pitkäaikaisesti terveyteen sekä koko elämäntulkkuun. Se voi ilmetä epäterveellisenä käytöksenä, riskikäyttäytymisenä sekä pitkäaikaissairauksina. Mitä enemmän lapsuuden aikana on haitallisia kokemuksia, sitä suurempi riski on syrjäytymiseen ja heikkoon sosioekonomiseen asemaan aikuisuudessa. Tällaisesta kierteestä koituvat kalliit kustannukset yhteiskunnalle. (Korpilahti 2018,4.) Lapsiperheiden

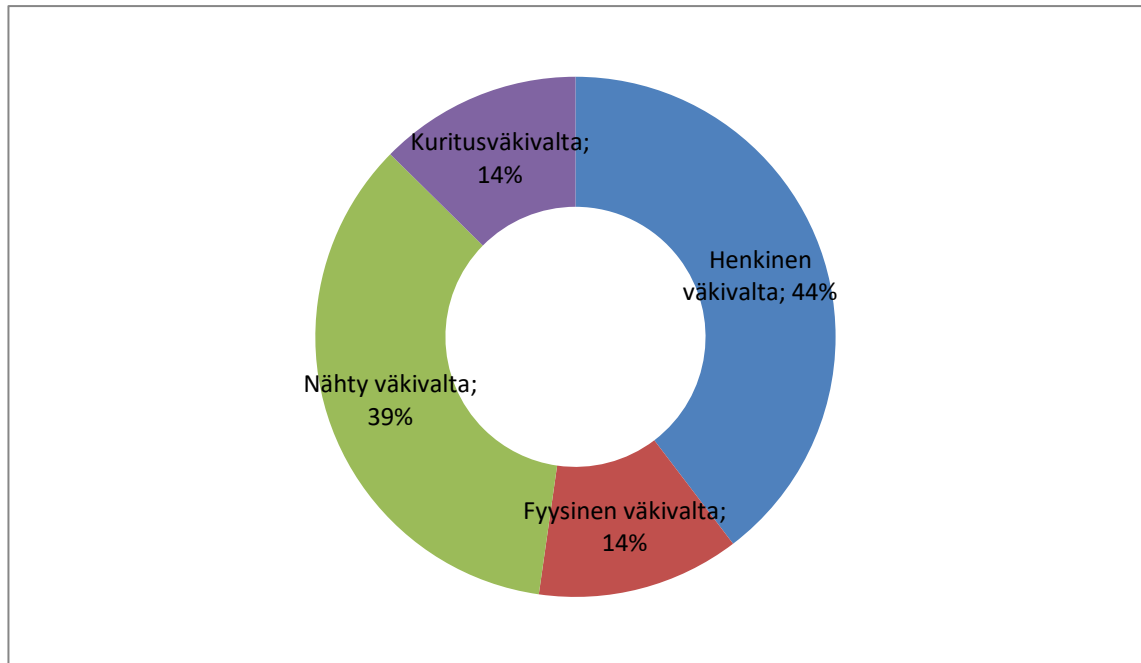
köyhyyteen puuttamalla voidaan lieventää sosioekonomisista syistä johtuvia terveyseroja, ehkäistä turvallisuuteen ja terveyteen liittyvien riskitekijöiden kasaantumista sekä huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta (Korpilahti, Hakulinen, Tupola, Kettunen, Lillsunde & Aronen 2019, 30).

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan lapsen kaltoinkohtelu käsittää kaikki sellaiset psyykkisen ja fyysisen pahoinpitelyn muodot, laiminlyönnin, seksuaalisen hyväksikäytön, kaupallisen tai muun riiston, joista seuraa mahdollista tai todellista vaaraa lapsen ihmisarvolle, elämälle, terveydelle ja kehitykselle sellaisessa suhteessa, jossa kyse on luottamuksesta, vastuusta tai vallasta. (Söderholm & Kivitiie-Kallio 2012, 16.)

Lapsen kaltoinkohtelu on lapseen kohdistuvaa negatiivista tekemistä ja tekemättä jättämistä. Kaltoinkohtelun muotoja on hoidon laiminlyönti, fyysinen ja psyykinen väkivalta sekä seksuaalinen hyväksikäyttö. Muita kaltoinkohtelun muotoja ovat vauvan ravistelu sekä kemiallinen ja kuritusväkivalta. Näistä muodoista erotetaan aina aktiivinen tai passiivinen muoto. Aktiivinen muoto ilmenee lapseen kohdistuvana toimintana, esimerkiksi lyömisenä ja passiivinen muoto on tekemättä jättämisestä, esimerkiksi tarvittavien lääkkeiden antamattomuutena. (Ellonen 2012, 30.)

Vuonna 2018 tehdyn Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut LTH-tutkimuksen perusteella (KUVIO 1) nelivuotiaista lapsista 44 prosenttia oli kokenut henkistä väkivaltaa ja 14 prosenttia fyysistä väkivaltaa vanhemman kertoman mukaan. Yleisintä oli, että lapsi on nähnyt vanhemman tai muun läheisen riehumisen, potkimisen tai esineen heittämisen. Tämän koki 39 prosenttia lapsista. 14 prosenttia nelivuotiaista oli kokenut tukistamista, luunapin saamisen ja läimäyttämisen. Sanallista loukkaamista, nälvimistä, vähättelyä ja haukkumista oli kokenut myös 14 prosenttia nelivuotiaista. Henkistä ja fyysistä väkivaltaa kohdistui enemmän poikiin, kun tyttöihin. (Vuorenmaa 2019, 11.)

KUVIO 1. 4-vuotiaiden lasten kokema kaltoinkohtelu (Vuorenmaa 2019, 11)

2.2 Kaltoinkohtelun muodot ja tunnistaminen

Fyysinen väkivalta tai kaltoinkohtelu on aikuisen toimintaa, jonka seurauksena lapselle aiheutuu tilapäisiä tai pysyviä fyysisen toiminnan vaikeuksia sekä kipua. Tästä fyysisestä kaltoinkohtelusta merkinä lapsella voi olla murtumia, pään alueen vammoja, sisäisiä vammoja, viiltelyhaavoja, palovammoja tai mustelmia. (Ellonen 2012, 30.) Fyysinen väkivalta voi ilmetä lyömisenä, potkimisena, ravistamisena, puremisena, kuristamisena myrkyttämisenä tai tukehduuttamisena (Butchart ym. 2006, 10). Alle kaksivuotiaalle lapselle pään alueelle kohdistuva väkivalta on erittäin vaarallista ja kaikki ilman tapaturmaa tapahtuneet vakavat päävammat ovat todennäköisesti pahoinpitelyn seuraus (Korpilahti ym. 2019, 39).

Psyykinen kaltoinkohtelu tai väkivalta ilmenee lapsen kohdistuvana psykologisena uhkana, vähättelynä, nöyryyttämisenä, naurunalaiseksi tekemisenä sekä pelottavana uhkailuna. Rinnakkaiskäsitteenä käytetään usein emotionaalista kaltoinkohtelua tai symbolista aggressiota. (Ellonen 2012, 30.) Näillä ei-fyysisillä teoilla on kuitenkin suuri vaikutus lapsen fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen sekä myös moraaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen (Butchart ym. 2006, 10).

Tästä voi olla seurauksena myös traumaperäinen stressihäiriö, joka ilmenee nuoremilla lapsilla usein osittaisesti, jolloin kaikki diagnostiset kriteerit eivät täyty. Oireita voivat olla toistuvat painajaisunet, ylivilittynisyys, tapahtumien mieleen tunkeutuminen toistuvasti sekä traumaattista tapatumaa jollain lailla muistuttavien asioiden välttely. Nämä alentavat merkittävästi lapsen toimintakykyä ja lapsi kokee kärsimystä. (Korpilahti ym. 2019, 41.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö on lapsen ruumiillista pahoinpitelyä, sukupuoliyhdyntää tai sen yritystä ja muuta lapsen ruumiillista koskemattomuutta loukkaavaa seksuaalitekoa. Lapsen johdattaminen ikään ja kehitystasoon vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsiveellisissä julkaisuissa ja lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykkeille on myös seksuaalista hyväksikäyttöä. (Ellonen 2012, 31.) Lasta voi seksuaalisesti hyväksikäyttää joko aikuiset tai muut lapset (Butchart ym. 2006, 10).

Lapsen laiminlyönti on puutteellista huolenpitoa ja hoitoa, jolloin perustarpeista ei huolehdita emotionaalisesti eikä fyysisesti. Emotionaalista laiminlyöntiä voi olla esimerkiksi se, että vanhempi ei mahdollista turvallista kiintymyssuhdetta. Fyysistä laiminlyöntiä on esimerkiksi se, ettei vanhemmat huolehdi lapsen hygieniasta tai lasta pidetään nälässä. Laiminlyönti on haasteellinen kaltoinkohtelun muoto, sillä sen määrittely ja havaitseminen on hankalaa. (Ellonen 2012, 31.) Perustarpeiden laiminlyönti ei tarkoita sitä, että perhe olisi pienituloinen, vaan laiminlyöntejä voi tapahtua yhtä lailla hyvätuloisissa perheissä (Butchart ym. 2006, 10).

Kemiallinen väkivalta on erilaisten päihteiden väärinkäyttöä. Sen aktiivinen muoto on, että vanhempi esimerkiksi rauhoittaa lasta voimakkailla lääkkeillä tai antaa alkoholia. Passiivinen muoto on se, että vanhempi ei esimerkiksi noudata lapsen tarvitsemaa ruokavaliota tai anna lapselle tämän tarvitsemia lääkkeitä. (Ellonen 2012, 31.) Lapsen alentunut tajunnantaso tai outo oireilu voivat olla seurausta kemiallisesta pahoinpitelystä päihteillä tai lääkkeillä (Korpilahti ym. 2019, 39).

Kuritusväkivalta on kasvatuksellisessa tarkoituksessa tehtyä fyysistä väkivaltaa ja tyypillisimmin se ilmenee esimerkiksi tukistamisena, ”luunappina” tai

läimäisyinä. Vuodesta 1984 lähtien kuritusväkivalta on ollut Suomessa lailla kiellettyä. (Ellonen 2012, 31–32.) Hyvärisen (2017) tekemän tutkimuksen mukaan monet suomalaiset eivät miellä luunapin antamista tai tukistamista kuritusväkivalaksi ja jopa kolmasosa suomalaisista pitää hyväksyttävänä käyttää niitä. Asenteisiin ja kasvatustapoihin vaikuttaa vanhemman omat kokemukset kuritusväkivallasta lapsuudessaan. Lasten kasvatuksessa jopa puolet vanhemmista kertoi käyttäneensä jotain kuritusväkivallan muotoa, vaikka sen lainvastaisuus tiedetään. (Hyvärinen 2017,26–27.)

Väkivallan kohteeksi joutuneet alle kouluikäiset lapset ovat usein levottomia, aggressiivisia, ahdistuneita ja vetäytyneitä. Heillä saattaa olla uni- ja syömishäiriöitä, kastelua, päänsärkyä ja vatsakipuja. Leikit ovat tuhoavia ja kaottisia, sekä näillä lapsilla voi olla kyvyttömyys leikkiä. Mikäli lapsella on useita selittämättömiä poissaoloja päiväkodista, on syytä pohtia lapsen hyvinvointia. (Kauppi 2012, 127–128.)

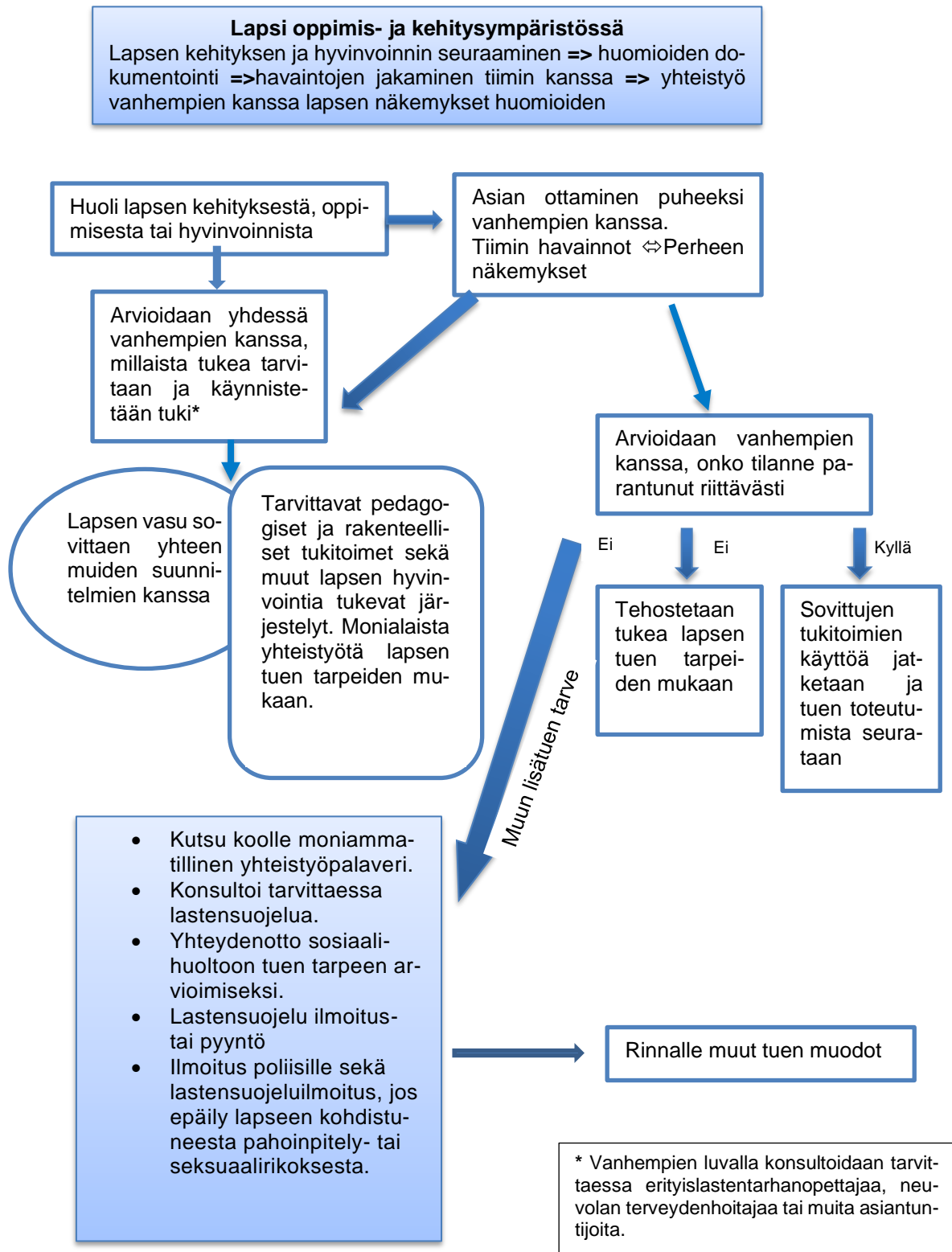
Laiminlyönnin merkit näkyvät lapsessa erilaisina fyysisen terveyden ongelmina ja kehityksen viivästymisenä tai lapsi voi kertoa kivusta ilman selkeää aiheuttajaa tai syytä. Lapsella voi olla pitkänaikavälin käyttäytymisongelmia, pelkotiloja tai masennusta. Vanhemman vähättely näitä oireita kohtaan voi olla myös merkki kaltoinkohtelusta. (Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön suositus 2015.) Fyysisen kaltoinkohtelun merkkejä löytyy aikaisemmin tekstistä fyysisen kaltoinkohtelun kappaleen sisältä.

2.3 Monialainen yhteistyö ja lastensuojeluilmoitus lasten kaltoinkohtelutilanteissa

Kun epäillään lapsen kaltoinkohtelua varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveystieteiden alan henkilöstö on velvollisia tekemään yhteistyötä keskenään. Sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki määrittävät, minkälaista yhteistyötä eri ammattiryhmien henkilöt ovat velvoitettuja tekemään yhdessä lapsen edun nimissä. Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014) on yleislaki, jolla annetaan toimintaa koskevat säädökset.

Lastensuojelulaki (L 417/2007) on erityislaki, joka määrittää erityisesti lastensuojelun työntekijöiden työtä. (Heinonen ym. 2016,193.) Varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) tukee yhteistyövelvoitetta omassa lainsäädännössään. Esiopetusikäiset ovat perusopetus- ja oppilashuoltolain perustella oikeutettuja oppilashuoltoon, johon kuuluu myös kuraattori- ja psykologipalvelut (L1287/2013). Näiden palvelujen soisi ulottuvan myös varhaiskasvatusikäisten lasten käyttöön. Näin lasten- ja perheiden haasteisiin päästäisiin nopeammin käsiksi. Varhaiskasvatusikäiset käyttävät neuvolapalveluita kasvun- ja kehityksen seurantaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (VASU) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (EOPS) mukaan monialaista työtä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus (KUVIO 2). Yhteistyön käytänteistä ja periaatteista sovitaan yhteistyötahojen kanssa niitä tilanteita varten, jossa neuvotellaan lapsen asioista tai, joissa viranomaiselta edellytetään puuttumista. Kunnan on järjestäessään varhaiskasvatusta toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet, jotta lapsen tarvitsema tuki toteutuu. Yhteistyötahoja voivat olla lastenneuvola, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvola tai muut sosiaalitoimen toimijat. Yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti lapsen huoltajan suostumuksella. Varhaiskasvatus osallistuu omalla arviollaan laajaan terveystarkastukseen alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista. Varhaiskasvatus tekee arvion huoltajan kirjallisella suostumuksella. Kun tehdään yhteistyötä pitää muistaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevat säädökset. (VASU 2018; EOPS 2014.)

KUVIO 2. Varhaiskasvatuksen tuki ja muu monialainen tuki muodostavat kokonaisuuden, joka pohjautuu lapsen ja perheen tuen tarpeisiin (Heinonen & Muuronen 2016, 199).

Lastensuojelun laatusuosituksissa sosiaalityöntekijää ohjataan tekemään monialaista yhteistyötä lastensuojeluilmoitustilanteissa. Monialaisen toimivan yhteistyön kannalta laatusuosituksissa suositellaan, että lastensuojelu antaa lastensuojeluilmoituksen tehneelle viranomaistaholle tiedon siitä, että lastensuojeluilmoitus on vastaanotettu ja ilmoittaa tarvittavat yhteystiedot. Ammatilliset ja viranomaiset ovat tarvittavassa määrin mukana lapsen asian selvittämisessä ja tuen tarjoamisessa. Näin työskentely voi lapsen ja perheen tukemiseksi jatkua luontevasti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Lapsen vastuusosiaalityöntekijä vastaa siitä, että viranomaiset tietävät yhteistyön tarkoituksen ja tavoitteet lapsen yksilöllisissä tilanteissa. Perheelle laaditaan asiakassuunnitelma, jossa sovitaan perheiden kanssa tehtävästä työstä. Useiden eri tahojen asiakassuunnitelmien, kuten esimerkiksi lastensuojelun, varhaiskasvatuksen, aikuissosiaalityön, päihdehuollon samanaikainen tekeminen voi kuluttaa sekä työyhteisöjen että asiakkaan voimavaroja. Tämä saattaa johtaa ristiriitaisiin tavoitteisiin. Tämän takia asiakassuunnitelmat olisi hyvä laatia viranomaisten kanssa yhteisinä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2013–2015 rahoittaman LaskeTUT- kehittämissuunnitelman tutkimuksessa kerättiin tietoa lastensuojeluilmoitusten tekemisestä. Tutkimus toteutettiin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksella vuosina 2013–2015. Hankkeen pohjana toimivat sosiaali- ja terveysministeriön asettaman selvitysryhmän tekemät Toimiva lastensuojelu -raportit. Tutkimuksessa todettiin, että moniammatillinen yhteistyö oli tarkastelun kohteena olleissa lastensuojeluilmoitustapauksissa vähäistä ja luonteeltaan vakiintumatonta. Tutkimuksessa tuli esille lastensuojeluilmoituksia tekevien tahojen toive yhteistyöstä lastensuojelun kanssa ja toive tiedon saamisesta. Ilmoituksen tekijät toivovat tietoa siitä, mitä tapahtuu lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen. Yhteenvetona todettiin, että lastensuojeluilmoituksen tekovaiheessa ja sen jälkeisessä työskentelyssä tulosten pohjalta olisi tärkeä kiinnittää huomiota tiedon kokonaisvaltaiseen jakamiseen ja yhteistyön integroimiseen. (Hietamäki, Kuusinen, Pursi & Rajala 2017, 417–429; Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 25.)

3 PALVELUOHJAUS JA PALVELUT PERHEILLE LASTEN KALTOINKOHTELUTILANTEISSA

Ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista on heidän huoltajillaan, mutta lasten ja perheiden kanssa toimivien ammattilaisten tulee tukea heitä kasvatustehtävässä. Lapsiperheille tarkoitettujen sosiaalipalvelujen tavoitteena on edistää lasten ja perheiden toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia. Lapsen suojelu on työtehtävästä riippumatta kaikkien lasten kanssa työskentelevien yhteinen tehtävä ja se vaatii sujuvaa yhteistyötä ammattilaisten välillä. (Sosiaalihuolto, lastensuojelu ja perheiden tuki. Käypä hoito -suositus 2018.)

Sosiaalihuollon toimintaa ohjaa lainsäädäntö. Palvelurakenteeseen kuuluvat sosiaalihuollon ja lastensuojelun tukitoimet ovat osiltaan samanlaisia, mutta lastensuojelun piirissä lapset tarvitsevat tehostettua tukea. Sosiaalihuollon tuessa painotetaan lasten ja lapsiperheiden ongelmien varhaiseen puuttumiseen. (Sosiaalihuolto, lastensuojelu ja perheiden tuki. Käypä hoito -suositus 2018.)

Lapsen etu on huomioitava aina sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa. Lastensuojelussa lapsi on aina asiakas, ei vanhemmat tai perhe, vaikka lapsen etua katsotaan kokonaisuutena. Sosiaalipalvelujen tuki voi olla tilapäistä, toistuvaa ja jatkuvaa tai pitkäaikaista ja pysyvää. Lapsiperheiden tukemiseen käytettyjä palveluja ovat tyypillisesti kotipalvelu, perhetyö, perhekuntoutus sekä sosiaalityö ja sosiaaliohjaus. Lastensuojelun tuki jaetaan avohuollon ja sijaishuollon tukeen. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia sekä vapaaehtoisia, ja lapsi asuu kotona, mutta on myös mahdollisuus sijoittaa lapsi tai perhe kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena. (Sosiaalihuolto, lastensuojelu ja perheiden tuki. Käypä hoito -suositus 2018.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulisi olla tieto sosiaalihuoltolain 35 § mukaisesta veloitteestaan ohjata perhe sosiaalipalvelujen piiriin samoin kuin heillä olisi hyvä olla jonkinlainen käsitys tarjolla olevista sosiaalipalveluista, mitä kunnalla on perheille tarjota. Tällainen palveluohjaus on varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä yksittäisen työntekijän vastuulla, sillä varsinaista sosiaalihuollollista

palveluohjausta ei varhaiskasvatuksessa systemaattisesti ole tarjolla. Joissakin kunnissa toimii varhaiskasvatuksen perhetyöntekijöitä tai ohjaajia. Tämä ei kuitenkaan ole vakiintunut käytäntö kunnissa.

Palveluohjauksen tavoitteena on asiakkaan elämänlaadun parantuminen sekä voimavarojen hyödyntämien elämän haastekohdissa. Oikeiden palveluiden etsiminen voi olla hankalaa vaikeissa elämäntilanteissa. Tämän takia tarvitaan palveluohjausta, jolloin pohditaan, mitä palveluita asiakas tarvitsee. (Suomen palveluohjaus ry. 2020.)

Oleennaista palveluohjauksessa on asiakaslähtöinen työtapo sekä asiakkaan ja työntekijän luottamussuhde. Tavoitteena on tunnistaa asiakkaan tarpeet tämän elämäntilanteessa ja neuvoa hänet oikean palvelun pariin. Palveluohjauksessa tärkeää on tuntea asiakasryhmän erityiskysymykset. Asiakkaiden ongelmat liittyvät useimmiten sosiaali- ja terveydenhuollon sektorille, jolloin tarvitaan monialaista yhteistyötä. (Hänninen 2007, 5,12,35.)

Sosiaalityössä palveluohjaus on yleinen käsite, kun koordinoidaan asiakkaan useita erilaisia palveluja elämänhallinnan tueksi pitkäaikaisesti. Varhaiskasvatuksessa palveluohjaus on usein lyhytaikaista, kaikille lapsiperheille tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa käytettävissä olevista varhaiskasvatuspalveluista. Palveluohjausta annetaan eri tavalla eri kunnissa, joissain se on päiväkodin johtajan tehtävä ja joissain nimetty palveluohjaaja. (Siippainen, Kuukka ja Kauppinen 2019.)

Lasten ja perheiden arjen ja siitä nousevien tuen tarpeiden tuntemus sekä yhteistyö muiden sosiaali- ja terveystalouden lapsiperheiden työntekijöiden kanssa on varhaiskasvatuksen sosionomin erityisosaamista. Osana laajaa moniammatillisuutta tulee tiedostaa muiden ammattiryhmien osaamisalueet, jotta lasta ja perhettä pystytään parhaiten tukemaan. (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 76.)

Varhaiskasvatuksen palveluohjaus on luonteeltaan hyvin erilaista kuin lapsiperheiden sosiaaliohjaus. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus keskittyy olemassa olevien varhaiskasvatuspalveluiden tarjontaan, kun taas lapsiperheiden

sosiaaliohjaus keskittyy lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Tämän vuoksi mielestämme varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulisi olla pääpiirteittäin tieto kunnan tarjoamista lapsiperheille suunnatuista sosiaali- ja lastensuojelupalveluista, joihin tarvittaessa perheet ohjataan.

3.1 Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut lapsiperheille

Lapsen etu on huomioitava ensisijaisesti, kun kartoitetaan sosiaalihuoltolain alaisia palveluita ja tukimuotoja. Ratkaisujen tulee turvata lapsen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys, turvallinen kasvuympäristö sekä iän ja kehitystason mukainen huolenpito. Tärkeää on turvata myös lapsen läheisten hyvinvointi ja jatkuvat ihmissuhteet. (L1301/2014.)

Syitä sosiaalihuollon tuen tarpeelle voivat olla jokapäiväisen elämän tuki, äkillinen kriisitilanne, lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaaminen sekä kaltoinkohtelu. Muita syitä voivat olla lähi- ja perheväkivalta, päihde- ja mielenterveysongelmat, sairaudesta tai vammasta aiheutuva tuen tarve sekä muuhun toimintakykyyn liittyvä tarve. Tuen tarve voi liittyä myös asumiseen ja talouteen sekä syrjäytymisen torjumiseen ja osallisuuden lisäämiseen. Tuki voi kohdistua myös tuen tarpeessa olevien henkilöiden läheisiin ja omaisiin. (L1301/2014.)

Sosiaalihuoltolain 35 § mukaan lasten päivähoidossa työskentelevän on ohjattava tuen tarpeessa oleva henkilö hakemaan sosiaalipalveluja viipymättä. Tuen tarpeessa olevan henkilön, esimerkiksi vanhemman, suostumuksella työntekijä voi ottaa itse yhteyttä sosiaalihuollon viranomaiseen. Mikäli kyseessä on lapsi ja lapsen etu, tulee työntekijän ottaa heti yhteys sosiaalihuoltoon salassapitosäännösten estämättä vaikka suostumusta ei olisi. (L1301/2014.)

Arviointi kiireellisestä avusta tehdään heti ja palvelutarpeen arviointi tulisi muutenkin aloittaa viipymättä sekä päättää ilman aiheettomia viivytyksiä. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava seitsemän arkipäivän sisällä yhteydenotosta ja arvioinnin on valmistuttava kolmen kuukauden kuluessa. Palvelutarpeen arviointia varten voidaan olla yhteydessä myös

päiväkodin henkilökuntaan osana monialaista yhteistyötä, jotta saadaan laajempi kokonaiskuva lapsen edun kannalta. (L1301/2014.) Palvelutarpeen arviointia voidaan täydentää tarvittaessa myös asiakassuunnitelmalla, jos tilapäinen neuvonta tai palvelutarpeen arviointi eivät ole riittäviä (L1301/2014).

Asiakkuus sosiaalihuollossa alkaa hakemuksesta, kun asiaa aletaan käsitellä tai kun henkilö saa sosiaalipalveluja. Sosiaalihuollon asiakkuus päättyy silloin kun todetaan, ettei ole perusteita sosiaalihuollon järjestämiselle. (L1301/2014.)

Sosiaalihuoltolain palveluista lapsiperheiden kotipalvelu tukee ja vahvistaa perheen voimavaroja sekä vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä. Perhetyö parantaa vuorovaikutusta sekä lisää voimavaroja ja sen avulla tuetaan erityistä tukea tarvitsevia lapsien terveyttä ja kehitystä. Kasvatus- ja perheneuvonnan tarkoitus on auttaa kasvatus- ja perheasioissa kuten myös edistää lapsen myönteistä kehitystä. Tämä toteutuu monialaisessa yhteistyössä lääketieteen, psykologian, sosiaalityön sekä muiden asiantuntijoiden kanssa tarpeen mukaan. Muita sosiaalihuollon palveluita ovat tukihenkilöt ja -perheet, tukilomat, vertaisryhmät, asumisen tuki, sosiaalinen kuntoutus, päihde- ja mielenterveystyö, perheasioiden soveltelu sekä lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta. (L1301/2014.)

3.2 Lastensuojelulain mukaiset palvelut

Lastensuojelun ydin on se, että lapsen kehitys ja terveys turvataan sekä poistetaan vaarantavia tekijöitä. Tarve lastensuojeluun voi pohjautua tavallisiin elämänsä kriiseihin tai poikkeuksellisen koetteleviin oloihin. Se voi ilmetä lasten turvattuina, laiminlyöntinä tai pahoinpitelyinä. (Heino, Heino, & Bardy 2009, 41.)

Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tehtävä on turvata lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen huolenpito ja valvonta sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen, hyvään hoitoon, kasvatukseen ja hyvinvointiin Lain mukaan lastensuojelun on tuettava lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa vanhempia, huoltajia ja muita

lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä järjestämällä tarvittavia tukitoimia ja palveluja. Lastensuojelun tulee pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhaisessa vaiheessa havaittuihin ongelmiin. Lapsen etu on ensisijaisesti otettava huomioon lastensuojelun tarvetta arvioidessa ja toteuttaessa. (L 417/2007.)

Päivähoidon työntekijän on lastensuojelulain 25 § mukaan tehtävä lastensuojeluilmoitus viipymättä. Tarvittaessa työntekijä voi konsultoida sosiaalityöntekijää ennen ilmoituksen tekemistä. Ilmoituksen syynä voi olla esimerkiksi heitteillejätto, lapsen tarpeiden laiminlyönti, kaltoinkohtelu, pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö, tai niiden uhka. Syitä voi olla myös huoltajan jaksamattomuus tai päihde- ja mielenterveysongelmat sekä arjen tukiverkon puute tai heikko taloudellinen tilanne, jos ne vaarantavat lapsen huolenpidon tai kehityksen. Lapsen ja vanhemman väliset vakavat vuorovaikutusongelmat tai lapsen itsetuhoisuus voivat olla myös syitä tehdä lastensuojeluilmoitus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu toteutuu, kun palvelutarpeen arvioinnin jälkeen tehdään asiakassuunnitelma sekä järjestetään tarvittavia avohuollon tukitoimia. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät, voidaan tehdä lapsen kiireellinen sijoitus. Huostaanotto viimesijaisena vaihtoehtona ja sijaishuolto sekä jälkihuolto ovat myös lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (L 417/2007.)

Avohuollon tukitoimien tarkoitus on tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä, sekä vahvistaa ja tukea vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia ja kasvatustaitoa. Lastensuojelun avohuollon tukitoimia on tehostettu perhetyö, perhekuntoutus, lasten kuntoutusta tukevat terapia- ja hoitopalvelut sekä muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet, esimerkiksi lasten päivähoito. Asumisen ja talouden tukeminen kuuluvat avohuollon palveluihin. Avohuollon tukitoimena voidaan tehdä myös sijoitus, johon tarvitaan huoltajan lupa. (L 417/2007.)

Sijaishuollon aikana lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja sen järjestäminen tulee kirjata asiakassuunnitelmaan. Lapsen asioista vastaavan lastensuojelun

työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen järjestäjän kanssa. (L 417/2007.

4 LAPSEN SUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa tarkastellaan mitä varhaiskasvatus on ja millä periaatteilla varhaiskasvatusta järjestetään. Luvussa käydään läpi lapsen suojelun näkökulmasta, miten tukea voidaan varhaiskasvatuksessa järjestää yhteistyössä lastensuojelun kanssa ja ketkä yhteistyössä ovat mukana. Opinnäytetyön tullessa varhaiskasvatushenkilöstön työväliseksi lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseen, puheeksiottoon perheiden kanssa ja muiden ammattilaisten välisenä yhteistyönä, rajaamme työn ulkopuolelle varhaiskasvatuksen sisäiset keinot tukea lasta päivittäisessä toiminnassa. Tämän vuoksi näkökulma opinnäytetyössä on työntekijäkeskeinen. Työntekijäkeskeisyydellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sitä, että haluamme kiinnittää nimenomaan huomiota, miten varhaiskasvatuksen työntekijä voi omalla toiminnalla edistää lapsen hyvinvointia. Luvun loppuksi esitämme tutkimusaineistoa, joka tukee kaltoinkohtelun tunnistamisen ja siihen puuttumisen tiedon tarpeellisuutta varhaiskasvatuksen henkilöstön keskuudessa.

4.1 Mitä varhaiskasvatus on?

Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksen toiminnaksi, jolla tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa erityisenä painopisteenä on pedagogiikka (L 540/2018).

Valtakunnallisissa linjauksissa varhaiskasvatuksen oikeusperustana toimii YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS), perusoikeudet sekä muu kansallinen lainsäädäntö. Keskeisiksi perusoikeuksiksi varhaiskasvatuksessa nimetään yhdenvertaisuus, ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapauden ja oikeuksien turvaaminen, uskonnonvapaus sekä kielelliset ja kulttuuriset oikeudet. (Rusanen 2014.) Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaa ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (EOPS). Lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaa kussakin kunnassa ohjaavat paikalliset- ja lapsikohtaiset suunnitelmat.

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jota annetaan alle kouluikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen toimintaa ja tehtävää yhteiskunnassa säädetään varhaiskasvatuslailla sekä valtakunnallisilla asetuksilla (Borg 2016, 463). Varhaiskasvatus on opetus- ja kulttuuriministeriön alaista toimintaa ja kunnan tulee huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa perheiden ja lasten tarpeiden mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta. Varhaiskasvatuksen toteuttaminen voi olla kunnan tai yksityisen palvelun tuottajan järjestämää tai tuottamaa päiväkotitoimintaa tai perhepäivähoitoa. Kunta voi halutessaan järjestää myös avointa varhaiskasvatustoimintaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö. vastuualueet. varhaiskasvatus.)

Varhaiskasvatuksen yhtenä monista tehtävistä on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä, edistää yhdenvertaisuutta ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lasten tasa-arvoa ja ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen tarkoituksena on edistää lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu tukea huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (VASU 2018.)

Alle oppivelvollisuusikäiset ovat oikeutettuja varhaiskasvatukseen. Esiopetuksesta tuli lakimuutoksen myötä velvoittavaa vuonna 2015 ja näin ollen lain hengen mukaisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan (L1040/2014). Esiopetusta voidaan antaa sekä kouluissa että päiväkodeissa. Esiopetuksen toimintaa säätelee Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Esiopetuksen järjestämisestä ja toteutuksesta vastaa varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen ja siihen kuuluvan esiopetuksen sekä perusopetuksen nähdään muodostavan lapsen kasvun ja oppimisen näkökannalta johdonmukaisesti etenevän perustan ja kokonaisuuden elinikäiselle oppimiselle. (EOPS 2014,12.)

Varhaiskasvatus tavoittaa suurimman osan alle kouluikäisten ikäluokasta Suomessa. Varhaiskasvatukseen osallistui vuonna 2018 252 216 lasta. Lukumäärä

vastaa 74 prosenttia koko väestön 1–6-vuotiaista lapsista. Varhaiskasvatukseen osallistui 1- vuotiaiden ikäryhmästä 35.1 prosenttia lapsista. Kaksivuotiaista lapsista varhaiskasvatus tavoittaa jo yli 66 prosenttia ikäryhmästä eikä luku laske alle 60 prosenttia, mitä vanhemmista lapsista on kyse. (Varhaiskasvatus 2018.) Tämän takia varhaiskasvatuksella on todennäköisin mahdollisuus kohdata lapsen suojelun tarpeessa olevia lapsia ennen kouluikää. Lapsen suojelun kannalta on tärkeää se, että peruspalveluissa henkilökunnalla on valmius tunnistaa ja havaita lapsen elämän riskitekijöitä varhaisessa vaiheessa (Saastamoinen 2016, 43).

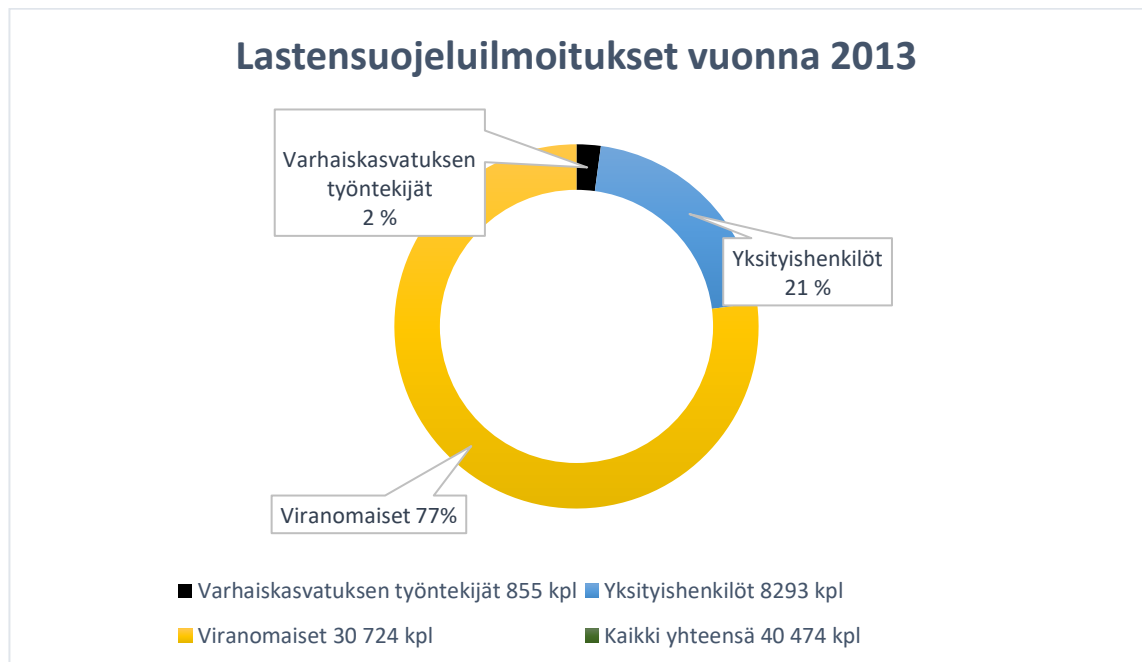
4.2 Varhaiskasvatus ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna

Lastensuojelulain 2 §:n mukaan kaikkien lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Heidän on pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Näin ollen tämä velvoite koskee varhaiskasvatuksessa työskenteleviä henkilöitä yksiselitteisesti. (L 417/2007.)

Juha Sipilän hallituksen (2016–2019) kärkihankkeisiin kuului lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Kansallisen lapsistrategian tavoitteena on erityisesti apua tarvitsevien perheiden ennaltaehkäisevä tukeminen samoin kuin heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten tukeminen. Tavoitteisiin kuuluu myös tasa-arvoinen ja yhdenvertainen hyvinvointi, oppiminen ja osallisuus. Lapsistrategiaa pohjustava työryhmä näkee, että valtion ohjauksen tulee olla johdonmukaista ja etenkin sivistys- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhdyspintojen on oltava lapsi- ja perhelähtöisiä. Tarkoituksena on, että palvelut ja tuki annetaan lapsen omassa oppimis- ja kehitysympäristössä. (opetus- ja kulttuuriministeriö & sosiaali- ja terveystoimen ministeriö 2019, 10–12; Heinonen ym. 2016, 296.) Tulevaisuudessa jää nähtäväksi, kuinka tämä tavoite rajapintojen yhteistyöstä tulee toteutumaan

Varhaiskasvatuksella on muita ehkäisevän lastensuojelun toteuttajista paremmat mahdollisuudet havainnoida lapsen tilannetta, koska lapsi viettää varhaiskasvatuksessa useita tunteja säännöllisesti. Varhaiskasvatus havaitsee herkemmin ja helpoiten lapsen käyttäytymisessä ja kodin olosuhteissa olevat riskitekijät (Saastamoinen 2016, 47.)

Kokonaisuudessaan varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät verrattain vähän lastensuojeluilmoituksia. (KUVIO 3) Vuonna 2013 tehtiin yhteensä 40 474 lastensuojeluilmoitusta, joista vain 855 oli varhaiskasvatuksen työntekijöiden tekemiä. Yksityishenkilöt tekivät 8293 ilmoitusta ja viranomaiset 30 724 ilmoitusta. Muilla viranomaisilla tarkoitetaan poliisia, koulua, terveys- ja neuvolapalveluja ja sosiaalipalveluja. (Ahlgren-Leinvuo 2013.)

KUVIO 3. Lastensuojeluilmoitukset 2013 (Ahlgren-Leinvuo 2013).

Peruspalvelujen toteuttajalla eli varhaiskasvatuksella on velvollisuuksia lapsen suojelun osalta. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota ehkäiseviä palveluita lapsen ja perheen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksella on velvollisuus tunnistaa lapsen tuen tarve ja tilanne oikea-aikaisesti ja ohjata perhe tukitoimien ja lastensuojelun palvelujen piiriin, tehdä lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen

tarpeen arvioimiseksi, velvollisuus tarjota lapselle tukitoimia ja palveluja lapselle, kun tämä on lastensuojelun asiakkaana. (Saastamoinen 2016, 41–49; Heinonen ym. 2016, 178–181.)

Oikein ajoitetulla pienelläkin tuella tai palvelulla voidaan estää suuremmat vahingot. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien on tuettava vanhempia sekä muita huoltajia heidän kasvatus- ja hoitotehtävässään ja heidän tulee tarjota apua riittävän varhain oma-aloitteisesti, eikä vain perheen pyynnöstä. Kaikki edellä mainitut asiat ovat peruspalveluille eli varhaiskasvatukselle kuuluvaa lapsen suojelua. (Saastamoinen 2016, 41–49; Heinonen ym. 2016, 178–181.)

Tuen tarve, osallisuus ja yhteistoiminta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa -tutkimuksen tuloksissa on nähtävissä, että vanhemmat kokevat saavansa etenkin lapsen kasvun ja kehityksen huoliin apua hyvin. Vanhemmuuteen ja perheen tilanteeseen vanhemmat kokevat saavansa apua huomattavasti harvemmin. Vanhemmissa huolta herätti monenlaiset asiat ja he olisivat tutkimuksen mukaan kaivanneet niihin tukea. Huolta herätti lapsen sairaus ja oireilu, oppimisvaikeudet sekä vaikeudet kaverisuhteissa. Samoin vanhempien taloudelliset vaikeudet, maltin menettäminen, syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteet, perheessä esiintyvät päihde- tai mielenterveysongelmat, lähisuhdeväkivalta ja yksinäisyys aiheuttivat huolta tutkimuksen mukaan perheen arjessa. Näiden asioiden tunnistaminen ja huoliin puuttuminen varhain on tärkeää myös lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Halme, Perälä & Kanste 2015, 15–29.)

Ammattihenkilöstö taas koki vaikeaksi puuttua juuri niihin kysymyksiin, mihin vanhemmat kokivat tarvitsevansa tukea. Ammattihenkilöstöllä tässä tutkimuksessa tarkoitettiin päivähoidon sekä esi- ja perusopetuksen työntekijöitä. Tutkimustulosten johtopäätöksissä tutkimuksen tekijät suosittavat, että ammattihenkilöstön tulisi vahvistaa taitoja ja mahdollisuuksia tunnistaa tuen tarpeita varhain esimerkiksi päivähoidossa, kouluissa ja oppilaitoksissa. He näkevät myös, että varhaisen tuen järjestämistä tulisi systemaattisesti lisätä peruspalveluihin. (Halme ym. 2015, 15–29.) Tähän tarpeeseen omalta osalta pyrimme vastaamaan opinnäytetyöllämme.

4.3 Huolen herääminen

Lapsen havainnointi osana arkea, havaintojen dokumentointi ja niiden jakaminen työtiimin kesken ovat huolen heräämisen taustalla varhaiskasvatuksessa. Joskus huoli voi herätä siitä, mitä lapsi kertoo varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Jaetut havainnot tukevat ja myös monipuolistavat näkemystä mahdollisesta huolesta. Huoli tulee ottaa puheeksi huoltajien kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja vastuu tästä on sillä, jolla huoli on herännyt. Kokonaiskuvan saamiseksi on tärkeää keskustella yhdessä vanhempien kanssa. (Heinonen ym. 2016, 186–188.) Vanhemman ja lapsen vuorovaikutukseen kannattaa kiinnittää huomiota, sillä lämmin vuorovaikutus ja turvallinen kiintymyssuhde ovat perusturvallisuuden kehittymisen kannalta keskeisiä tekijöitä (Korpilahti ym. 2019, 31).

Varhaiskasvatuksessa tulee olla luotuna toimivat yhteistyökäytänteet ja hoitoon ohjauksen palvelupolut väkivallan tunnistamiseen sekä sen epäily- ja ilmitulon tilanteisiin. Lapsen tulee saada yhdenvertaisesti apua ja tukea väkivaltaa kohdatuaan, siksi valtakunnalliset ohjeet ja käytännöt on tarpeen saada yhtenäisiksi. (Korpilahti ym. 2019, 43.)

Kaikilla lasten kanssa toimivilla työntekijöillä on velvollisuus ilmoittaa lastensuojelulle ja poliisille, mikäli kuulee lapsen kokevan väkivaltaa tai epäilee sitä. Työntekijöiden tulee kysyä mahdollisesta väkivallasta lapselta itseltään sekä hänen vanhemmiltaan. Tämä on lapsen edun ja kuulluksi tulemisen mukainen tapa toimia ja se on kirjattu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Puheeksi ottamisen valmiuksia lisää työntekijän saama koulutus väkivaltailmiöstä sekä erilaisista työvälineistä. (Korpilahti ym. 2019, 41.)

Vanhempien kanssa käytävää keskustelua voi helpottaa, jos tehdään pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämisestä, mikäli kynnyks lastensuojeluilmoituksen tekoon on korkea. Pyyntönsä tarkoituksena on herättää keskustelua vanhempien kanssa sekä hakea yhteistyössä arjen sujuvuutta edistäviä keinoja ja näin tukea vanhempien ensisijaista kasvatusvastuuta. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on sopivien menettelytapojen löytämiseksi mahdollisuus konsultoida sosiaalitoimen henkilöstöä. (Heinonen ym. 2016, 197.) Pyyntö lastensuojelutarpeen

selvittämiseksi on yhteydenotto sosiaalihuoltoon palvelutarpeen arvioimiseksi. Se tehdään yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa ja heidän suostuksellaan. Mikäli yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä tai asianosaiset eivät suostu yhteydenottoon, on lastensuojeluilmoitus tehtävä viipymättä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019.)

Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä on hyvä keskustella etukäteen yhdessä vanhempien kanssa. Mikäli on syytä epäillä, että lapsi on joutunut seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn kohteeksi niin tällöin otetaan heti yhteyttä lastensuojeluun ilman, että vanhempien tai huoltajien kanssa keskustellaan. Vanhempien tai huoltajien kanssa ei kannata keskustella ennen ilmoitusta, mikäli se vaarantaa lapsen turvallisuudet tai jos lapsi on kiireellisen lastensuojelun tarpeessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus saada konsultaatioapua Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) Lasten- ja nuorten oikeuspsykologian yksiköstä epäiltäessä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja/tai pahoinpitelyä. Yksiköltä on mahdollisuus saada koulutusta lasten pahoinpitelyn ja seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyvästä tutkimuksesta sekä traumaattisten kokemusten vaikutusta lapsiin. (HUS. Sairaanhoito. Lasten ja nuorten sairaanhoito. Lastenpsykiatria. Lasten ja nuorten oikeuspsykiatria)

Poliisia voi konsultoida epävarmoissa tilanteissa, esimerkiksi täyttääkö tilanne pahoinpitelyn tunnusmerkit. Mikäli on syytä epäillä rikosta, tee ilmoitus poliisille sekä myös lastensuojeluilmoitus. Lapsen turvallisuus on varmistettava, joka tilanteessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016, 36.) Yhteys suoraan poliisiin on otettava, jos epäillään lapseen kohdistunutta pahoinpitelyä tai seksuaalista kaltoin-kohtelua tai jos päihtynyt, uhkaavasti käyttäytyvä vanhempi hakee lasta päiväkodista tai jos on syytä epäillä lapseen kohdistuvaa kaappausta tai sen uhkaa (Keisala, Matikka, Tahkola, Muukkonen ja Sellergren 2016, 23).

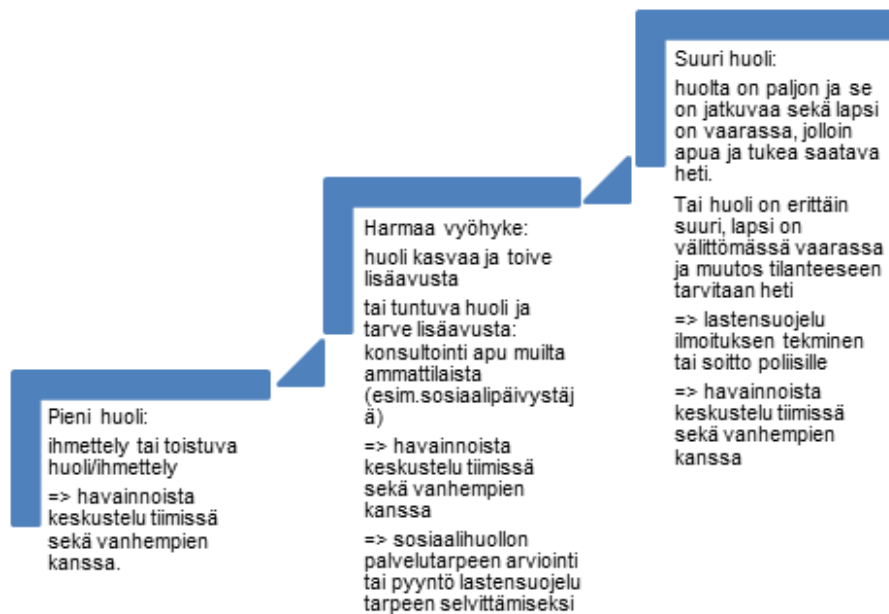
4.3.1 Asiantuntijakonsultaatio

Asiantuntijakonsultaatio liittyy kiinteästi lapsen suojelun prosesseihin sekä eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Konsultaation avulla voi saada konkreettisia keinoja sekä asiantuntijatukea ja –apua asian eteenpäin viemiseksi. Tyypillisesti lapsen asiat ovat sellaisia, joiden arvioimiseen ja tukitoimien suunnitteluun tarvitaan monenlaista asiantuntemusta, eikä sellaista ikinä ole yhdellä henkilöllä yksin. (Saastamoinen 2016, 64.)

Konsultaatio voi olla kertaluonteista tai toistuvaa, se voi tapahtua anonymisti tai salassa pidettäviä henkilötietoja luovuttamatta. Konsultaatiota pyytävä harkitsee itse, mikä tilanteessa on tarkoituksenmukaista. Lähtökohtaisesti vastuu asian hoitamisesta säilyy konsultoivalla taholla ja hän arvioi sekä päättää miten hän hyödyntää saatuja neuvoja ja ohjeita. On mahdollista, että konsultoinnin yhteydessä vastuu asian hoitamisesta katsotaan yhteiseksi, jolloin sovitaan, miten jatkossa edetään yhdessä. Konsultoinnin yhteydessä voidaan myös todeta, että vastuu ja asiakkuus siirtyvät konsultoitavalle taholle, jolloin sovitaan omat vastualueet jatkosta. (Saastamoinen 2016, 64–65.)

4.3.2 Huolen puheeksiotto

Huolen puheeksiottamisen apuna voi käyttää Erikssonin ja Arnkilin huolen vyöhykkeistöä (KUVIO 4) sekä huolen puheeksioton lomaketta. Konkreettiset havainnot etukäteen kirjattuna, siitä miksi huoli on herännyt, auttavat työntekijää selkeyttämään huolensa, helpottaa keskustelussa huoltajien kanssa ja tukitoimien löytämisessä. (Eriksson & Arnkil 2009, 22–25, 41–47.)

KUVIO 4. Huolen vyöhykkeet (Eriksson & Arnkil 2009; Heinonen ym. 2016, 198–199)

Tavoitteena puheeksiottamisessa on asioiden kehittyminen myönteiseen suuntaan ja yhteistyön aikaansaaminen. Sen takia työntekijän on tärkeä tunnistaa lapsen ja perheen tilanteessa olevat voimavarat, jolloin myönteisen palautteen antaminen on mahdollista ja oman tukitarjouksen voi liittää niihin. (Eriksson & Arnkil 2009, 29.)

Puheeksioton avuksi on kehitetty erilaisia kartoituslomakkeita ja muita materiaaleja. Ensi- ja Turvakotien liiton kehittämät Turva10-kortit mahdollistavat ja helpottavat puheeksiottoa lapsen kanssa myönteisen näkökulman kautta. Alle kolmevuotiaiden kanssa keskusteluun otetaan vanhemmat mukaan, muuten keskustelu käydään työntekijän ja lapsen välisenä. Muita varhaiskasvatukseen sopivia apuvälineitä pienten lasten kokemusten sanoittamiseen on esimerkiksi Tiedä ja toimi- kortit sekä Pesäpuu ry:n tuottamat Kirahvit- ja Salapoliisi-materiaalit. (Korpilahti ym. 2019, 42.)

Puheeksiottamista vaikeuttaa lapseen kohdistuvan väkivallan tunnistamisen haasteet. Työntekijät kokevat, etteivät tunnista väkivallan aiheuttamia merkkejä lapsen olemuksessa, käyttäytymisessä tai muiden perheen jäsenten

käyttäytymisessä. Haastetta työntekijöille lisää myös pelko tunkeutumisesta perheen yksityisalueelle tai he kokevat epäilynsä liian heikoiksi tai epämääräisiksi. (Paavilainen & Pösö, 2003, 77.)

Esteitä puuttumiseen ja puheeksiottamiseen voivat olla pelko ilmoituksen seurauksista lapselle, huoltajille tai ilmoituksen tekijälle. Pelkoa voidaan kokea siitä, että suhde perheeseen tai lapseen kariutuu. Näihin saattaa vaikuttaa aiemmat kielteiset kokemukset puuttumisesta. Epävarmuutta voi olla myös siinä kenelle ilmoitus tehdään ja miten, sekä tietämättömyys ilmoitusvelvollisuudesta, nämä selittyvät koulutuksen tai kokemuksen puutteella. Esteenä voi olla ongelmien tiedostettu tai tiedostamaton kieltäminen, tämä on yleistä sekä perheissä että työntekijöillä (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 17–18.)

Kristina Järven (2016) pro gradu- tutkielman mukaan puheeksiottamista ohjaa valtaosalla työntekijöitä sisäinen tunne, joka johtaa joko puhumiseen tai puhumattomuuteen. Tunteet ja intuitio vaikuttavat siihen, milloin ammattilaisen mielestä on sopiva ajankohta ottaa asia puheeksi.

Oma jaksaminen, halu suojella itseä ja kasvojen menettämisen pelko estävät puheeksiottamista työntekijöiden puolelta. Puheeksiottamista vältetään siirtämällä vastuu pois itseltä ja vedotaan omaan tai yksikön toimenkuvaan ja näin kysyminen siirretään määrittelemättömälle muulle taholle. Puheeksiotosta ja kysymisestä voi seurata epäselviä työtehtäviä, selvittelyä ja lisätyötä sekä mahdollisesti tietämättömyyttä siitä, kuinka itse tulisi toimia tilanteessa Ammattilaiset odottavatkin, että asiakkaat ottavat itse asioita puheeksi, vaikka puheeksiotto on aina työntekijän vastuulla. (Järvi 2016, 32–38.)

5 YHTEISKEHITTÄMISEN PROSESSI

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme yhteiskehittämisen tavoitteita, tarkoitusta ja prosessin etenemisen aikataulua. Esittelemme käyttämäämme yhteiskehittämisen menetelmää ja miten yhteiskehittämisen prosessi eteni niin henkilökunnan kuin päiväkodin johdon kanssa.

5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen toiminnallinen opinnäytetyö. Airaksisen ja Vilkan (2003,9) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on toimia ammatillisella kentällä käytännön toiminnan ohjeistamista, järjestämistä sekä järjeistämistä. Se voidaan nähdä myös käytännön toiminnan ohjeistamisena sekä opastamisena. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena voi syntyä ammatilliseen käytäntöön suuntautuva tuote. (Airaksinen & Vilka 2003,9.) Opinnäytetyömme lopputuloksena eli produktina tuotamme posterin yhteistyötahomme käyttöön.

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen produktio ja sen tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilökunnan osaamista posterin avulla. Kehittämispainotteisesta opinnäytetyöstä voidaan käyttää myös nimitystä toiminnallinen opinnäytetyö, sillä sen tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistus tai opastus sekä toiminnan järjeistäminen ja järjestäminen. Tavoitteena voi myös olla uusien palvelujen tai tuotteiden mallintaminen, suunnittelu ja toteutus. Tuotekehittely eli produkti ja kehittämishanke ovat kaksi pääryhmää, joihin kehittämispainotteinen opinnäytetyö jaetaan. Tuotekehittelyn lopputuloksena syntyy produkti, eli konkreettinen uusi tuote tai palvelu. Kehittämishankkeessa kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja ja menetelmiä osana isompaa työelämähanketta. Olennaista kehittämispainotteisessa työssä on, että käytännön toteutus ja raportointi yhdistyvät. (Diakonia- ammattikorkeakoulu 2010, 33.)

5.2 Yhteiskehittämisen tavoite, tarkoitus ja aikataulu

Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa posterin Norlandia Päiväkotien henkilöstön käyttöön osallistavan yhteiskehittämisen keinoin. Yhteiskehittämiseen haluttiin nimenomaan mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunta ja esimiestaso, koska he ovat kehittämistyön kannalta keskeiset toimijat. Yhteiskehittäminen yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa on opinnäytetyömme näkökulmasta tiedon tuottamista yhdessä henkilökunnan eli tiedon käyttäjien kanssa. Yhteiskehittäminen mahdollistaa yhdessä oppimisen, luottamuksen kasvattamisen sekä tiedon jakamisen ihmisten kesken. Yhteiskehittämisessä keskeisenä teemana on dialogisuus keskustelijoiden välillä. Tällä tavoin tuotetaan ymmärrystä, uutta tietoa sekä muutosta ajattelutavoissa. Kun yhteiskehittäminen on onnistunutta, se antaa kokemuksen osallisuudesta ja tuottaa mahdollisuuden osallisuuteen. (Hietala 2018,125; Avointiede.fi.)

Syksyn 2019 aikana kirjoitimme hankittujen lähdemateriaalien pohjalta opinnäytetyön teoriaosuutta. Teorian pohjalta teimme hahmotelman posterista ja siihen tulevasta sisällöstä. Posteriluonnos tehtiin ensin käsinkirjoitettuna versiona. Posteriluonnoksen pohjana käytimme Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelun käsikirjaa (THL 2019). Lastensuojelun käsikirjasta valitsimme posteriin varhaiskasvatuksen työntekijän näkökulmasta keskeisimmiksi kokemamme vaihtoehdot lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemiseksi. Samalla tarkoituksena oli lisätä varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietoutta olemassa olevista ennaltaehkäisevistä palveluista, kuten lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, lapsi- ja perheneuvola ja tukihenkilöt- ja perheet.

Tarkoituksena oli lisätä posteriin sisältöä yhteiskehittämisen kautta saadun palautteen pohjalta. Päiväkodille esiteltävän alustavan version teki ulkopuolinen yhteistyökumppani, jonka työn rahoitimme omakustanteisesti. Kehitysehdotuksien mukaan muokkasimme posteria ensin käsin ja tämän jälkeen toimitimme sen yhteistyökumppanille, ja hän teki siitä lopullisen version. Opinnäytetyön prosessin ajan posterin tehtiin omakustanteisesti, jatkosta sovittiin Norlandia päiväkotien kanssa erikseen.

Marraskuun 2019 aikana järjestimme Norlandia päiväkodissa kaksi Learning café-menetelmään perustuvaa tapahtumaa, jossa esittelimme alustavan version posterista. Tapahtumaan kutsuttiin mukaan päiväkodin johtaja sekä muu henkilöstö. Keskusteluissa nousseiden ajatusten ja keskustelun pohjalta muokkasimme posterin sisältöä ja ulkoasua tarpeiden mukaan. Huhti-toukokuussa 2020 esittelemme valmiin posterin päiväkodin henkilöstölle erikseen sovittavana ajankohtana

5.3 Posterin henkilöstön työvälineenä

Posterin tarkoituksena on kehittää ja uudistaa työelämän käytäntöjä ja tuottaa uusi työväline. (Hyväri & Vuokila- Oikkonen 2017.) Posterin ulkoasua ja sisältöä suunniteltiin yhdessä yrityksen henkilöstön ja yksikön johtajan kanssa, heille pidettävien Learning café-tapaamisten kautta. Tavoitteena oli herättää keskustelua lapsen suojeluun liittyen varhaiskasvatuksessa. Posteria työstettiin koko työyhteisön kanssa kaksi kertaa marraskuun aikana. Learning café-tapaamisiin osallistui kuusi työntekijää ja yksi päiväkodin johtaja, jolla on alaisuudessaan molemmat Tuusulassa sijaitsevat päiväkodit.

Posterin avulla on tarkoitus tutustuttaa ihmiset heille uuteen asiaan. Niiden kautta on mahdollista jakaa tietoa suurillekin väkimäärille. Posterin avulla tavoitetaan usein enemmän ihmisiä kuin esimerkiksi koulutuksilla ja pidemmällä ajanjaksolla. Hyvän posterin ominaisuuksiin kuuluu, että se on luettavissa muutamassa minuutissa ja huomattavissa kauempaakin. Posterin ulkoasusta on hyvä tehdä sellainen, että se houkuttelee lukemaan ollen samalla mielenkiintoinen ja esteettisesti kutsuva (Sirén 2013.)

Postereita luetaan yleensä noin 1,5 metrin päästä. Tällöin kannattaa etäisyys huomioida suunnitellessa posterin kokoa sekä kuvien ja tekstin jäsentelyä ja asettelua. Posteriin on hyvä valita kolme pääväriä ja näistä yksi hallitsemaan posterin yleisilmettä. Posterin jäsentelyssä on hyvä käyttää tyhjää tilaa. Haluttu tieto menee parhaiten perille, kun jokaisen kappaleen väliin jää tyhjää. Tällöin lukija

joutuu keskeyttämään lukemisen ja samalla ehtii pohtimaan juuri lukemaansa (Sirén 2013.)

Posteri tehtiin ilmaisella Canva- ohjelmalla (Canva.com) ja luovutettiin yhteistyökumppanin käyttöön pdf- muotoisena. Yhteistyökumppani päättää, minkäkokoisia postereita tilaa päiväkotien käyttöön.

Posterin tarkoitus on olla helposti työtiloihin sijoitettava ja helposti tulkittava. Posterin tarkoitus on auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä tunnistamaan lapsen ja perheen tuen tarve sekä lisätä tietoa lastensuojelulakiin ja sosiaalihuoltolakiin perustuvasta palveluista. Posterin tarkoituksena on lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoa erityisesti sosiaalihuoltolain ennaltaehkäisevistä palveluista ja näin edistää lapsen ja perheiden hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa henkilökunnalle työkaluja asian puheeksiottamiseen perheiden kanssa. Haluamme opin- näytetyöprosessissa nimenomaan kiinnittää huomiota työntekijän toimintaan ja siihen, miten hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa yksittäisen lapsen tai koko perheen hyvinvointiin laaja-alaisemmin.

5.4 Yhteiskehittäminen Learning café-menetelmällä

Learning café-menetelmä on toimintamalli, joka antaa mahdollisuuden ideoida ja oppia. Se on yhteistoimintamenetelmä, joka on tarkoitettu tiedon luomiseen ja siirtämiseen keskustelun avulla. Tarkoituksena siinä on keskustelu ja omien näkemysten selittäminen sekä yhteisymmärryksen löytyminen. (Innokylä.fi. Learning cafe eli oppimiskahvila. Toimintamalli; The world café 2015.)

Learning café-menetelmä on prosessina yksinkertainen ja siitä keskitytään ennalta valittujen kysymysten tai teemojen ratkaisuun ryhmässä. Keskustelu mahdollistaa toisten ajatusten kommentoimisen ja kyseenalaistaminen, mutta tavoitteena on lopulta löytää ryhmän yhteinen mielipide. (Innokylä.fi; The world café 2015.)

Työmenetelmänä osallistavassa toiminnassa on Learning café-menetelmä, johon työyhteisön työntekijät osallistuvat. Päädyimme siihen, että Learning café-tapaamisiin työntekijöille kysymykset tehtäisiin teemahaastattelun periaatteella. Teemahaastattelussa kysymykset laaditaan ennalta mietityn teema-alueen ja aihepiirin mukaan. (LIITE 1) Haastattelijan vastuulla on, että kaikki ennalta päätetyt teema-alueet ja aiheet tulee läpikäydä haastateltavien kanssa. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.)

5.4.1 Yhteiskehittäminen henkilöstön kanssa

Learning café-tapaaminen järjestettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle 15. marraskuuta 2019 Keski-Uudellamaalla sijaitsevassa Norlandia-ketjuun kuuluvan päiväkodin taukutilassa ennalta sovitusti. Aluksi osallistujille kerrottiin lyhyesti tapahtuman liittyvän opinnäytetyöhömmä ja tämän jälkeen he allekirjoittivat suostumuslomakkeet. Osallistujille kerrottiin, että teemme posteria varhaiskasvatuksen henkilökunnan työkaluksi, jonka tarkoitus on lisätä valmiuksia tunnistaa lapsen suojeluun liittyviä asioita sekä lisätä tietoa lastensuojelun ja sosiaalihuoltolainalaisista palveluista.

Kävimme henkilöstön kanssa keskustelua siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on suuri vastuu lapsen hyvinvoinnin edistämisessä ja näin ollen velvollisuus puuttua epäkohtiin. Tämän jälkeen esittelimme posterin sisällön. Aloitimme kertomalla, millaisista merkeistä kaltoinkohtelua voi tunnistaa ja miten ne voivat ilmetä varhaiskasvatuksen arjen tilanteissa sekä kohtaamisissa perheiden kanssa. Tämän jälkeen kerroimme miten edetä havaintojen tekemisen jälkeen. Kerroimme, että aluksi havainnoista kannattaa keskustella tiimin ja esimiehen kanssa. Tämän jälkeen kerroimme, että puheeksiotto vanhempien kanssa on tärkeää, mutta toimme esiin myös sosiaalipäivystäjän konsultoinnin mahdollisuuden. Kerroimme, että konsultointi tehdään ilman lapsen tai perheen nimeä ja kuinka sitä kautta voisi saada vinkkejä, miten edetä tilanteessa.

Lopuksi siirryimme kertomaan sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, jos varhaiskasvatuksen työntekijä tekee pyynnön sosiaalihuollon tuen tarpeen arvioimiseksi.

Seuraavaksi esittelimme lastensuojelulain mukaiset palvelut, jos työntekijä päätyy tekemään lastensuojeluilmoituksen. Painotimme sitä, että vaikka lastensuojeluilmoitus tehdään, on huostaanotto vasta viimesijainen vaihtoehto kuten posterinkin asettelusta voi havaita.

Esittelimme kaksi erilaista posteria, jotka ulkopuolinen yhteistyökumppanimme oli tehnyt. Molemmissa postereissa sisällöt olivat täysin samat, mutta ulkonäkö vaihteli. Ensimmäisenä esiteltiin posterin, jossa taustakuvana oli erivärisiä pelinappuloita tummalla pohjalla ja tekstit yhdellä fontilla (KUVA 1). Toisena esitellyssä posterissa taustakuvana oli selkä katsojaan päin istuva nalle vaalealla pohjalla ja tekstit olivat erilaisilla fonteilla. (KUVA 2) Tämän jälkeen osallistujilta kysyttiin, kumpi taustakuva toimii paremmin. Taustakuvat herättivät paljon keskustelua.

KUVA 1. Posterin versio numero 1 KUVA 2. Posterin versio numero 2

Suurin osa osallistujista kertoi nallekuvan herättäneen huomion sekä positiivisen tunteen heti ensimmäisellä vilkaisulla. Nallekuvan kerrottiin olevan suloinen ja hellyttävä, sen värit koettiin lämpimiksi ja siitä välittyi tarve suojella lasta. Tummempi taustaväri nallekuvaan olisi ollut yhden osallistujan mielestä selkeämpi kuin vaalea. Yksi osallistuja koki pelinappulakuvan selkeäksi ja miellyttävämmäksi. Osa koki pelinappulakuvan kylmäksi, etäiseksi ja "virastomaiseksi" eikä siitä välittynyt suojelun tunnetta. Tästä heräsi keskustelu, että voiko näin vakavan aiheen taustalla olla suloinen nallekuva. Keskustelu ristiriidasta lempeään

nallekuvan ja asian sisällön vakavuuden välillä tuli loppujen lopuksi siihen tulokseen, että nallekuva voisi helpottaa lähestymistä vaikeaan aiheeseen ja se rohkaisisi pysähtymään kuvan äärelle.

Tämän jälkeen kaikki saivat lukea posterin varsinaiset asiasisällöt, joissa kerrottiin kaltoinkohtelun tunnistamisesta, huolen heräämisestä, sosiaalihuollonpalveluista sekä lastensuojelunpalveluista. Esitimme kysymyksen tekstien selkeydestä, informatiivisuudesta sekä siitä, pitäisikö olla jotain enemmän tai vähemmän. Osallistujat kertoivat kokevansa asiasisällöt selkeiksi ja hyvin ymmärrettäviksi eivätkä kaivanneet niihin muutoksia.

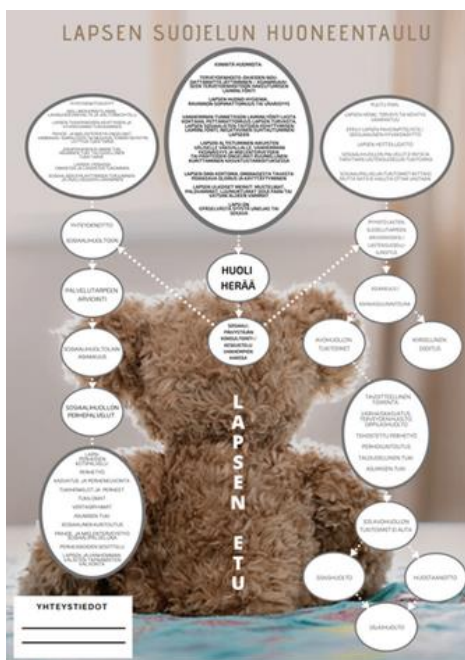
Havainnot prosessien pituuksista ja herättivät keskustelua osallistujien välillä. Osallistujat myös pohtivat, että avun saaminen saattaa kestää hyvin kauan, kun prosessit ovat niin pitkiä. Jotkut osallistujat kokivat, että posterin selkeyttä paljon omaa käsitystä lapsen suojeluun liittyvistä prosesseista. Paljon keskustelua herätti posterin kohta ”Sosiaalipäivystyksen konsultointi/keskustelu vanhempien kanssa”. Kaikki osallistujat pohtivat kumpi näistä tulee tehdä ensin. Osallistujat ottivat kaltoinkohtelun tunnistamisesta esimerkkejä ja pohtivat yhdessä, miten toimisivat asian edistämiseksi. Keskusteluissa havaittiin, että toimintamallit valikoituisivat hyvin lapsi- ja perhekohtaisesti.

Kysyttäessä osallistujat eivät kokeneet, että tarvitsisivat lisätietoja tai koulutusta posterissa esiintuoduista aiheista. Posterin ulkoasusta fontti jakoi eniten mielipiteitä. Yhtä selkeää valintaa ei osallistujien kesken löytynyt. Yksi osallistuja ehdotti, jos jokaisen kokonaisuuden tekisi eri fonteilla. Osa kertoi kokevansa tuon ehdotuksen hyväksi vaihtoehdoksi.

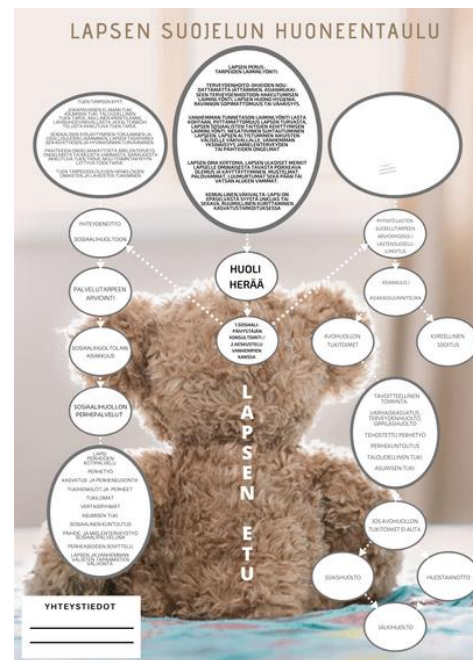
Yhteystiedot-kohta ei kiinnittänyt kenenkään osallistujan huomiota ja siihen toivottiin selkeytystä rajatulla valkopohjaisella alueella. Tähän yhteystiedot-kohtaan on tarkoitus laittaa kunnan päivystävän sosiaalityöntekijän yhteystiedot sekä muut tarpeelliset puhelinnumerot. Yksi osallistuja toivoi yhteystiedot posterin yläkulmaan, muut sanoivat, että alakulma on sopivampi. Posterin koko herätti paljon keskustelua. Osa osallistujista piti mallina ollutta A3 kokoista posteria helppokäyttöisempänä ja mukavana katsoa, osan mielestä kaksi kertaa isompi A2 koko olisi

käytännöllisempi ja helppolukuisempi ja osalla ei ollut selkeää mielipidettä. A3 kokoa pidettiin kaikkien osallistujien kesken helpommin sijoitettavana, mutta A2 koettiin selkeämmäksi.

Toiseen Learning café-tapaamiseen 19.marraskuuta 2019 oli yhteistyökumppanimme tehnyt kaksi nalleposteria edellisellä kerralla tulleiden palautteiden pohjalta. Molemmissa postereissa oli kolme eri fonttia asiakokonaisuuksien mukaan, mutta toisessa oli taustaväri tummempi (KUVA 3) ja toisessa vaaleampi (KUVA 4). Kaikkien osallistujien mielestä tummempi taustaväri oli toimivampi, heidän mielestään tekstit tulevat paremmin esiin. Kolme eri fonttia oli kaikkien osallistujien mielestä hyvä, sillä kommenttien mukaan se teki lukemisesta mielekkäämpää ja asetelusta selkeämpää.

KUVA 3. Posteriversio numero 3

KUVA 4. Posteriversio numero 4

Edellisellä kerralla keskustelua aiheutti kohta "Sosiaalipäivystyksen konsultointi/keskustelu vanhempien kanssa". Tällä kertaa posteriin oli laitettu osallistujien toiveesta "1.Sosiaalipäivystyksen konsultointi, 2.Keskustelu vanhempien kanssa". Keskustelua heräsi siitä, että toiminta on aina tapauskohtaista, jolloin kohtien numerointi voi olla harhaanjohtava. Yhteisen keskustelun myötä numerointi päätettiin jättää pois lopullisesta posteriversiosta. Kaikki osallistujat kokivat,

että eivät tarvitse konkreettisempia ohjeita kaltoinkohtelun tunnistamiseen tai toimintaohjeisiin. Kaksi osallistujaa koki posterin ylempien tekstiympyröiden olevan asettelultaan hieman sekavia.

Tapaamisen lopuksi kysyimme osallistujilta, ovatko he tietoisia mitä tarkoittaa sosiaalihuoltolain mukainen velvoite ohjata vanhemmat palvelujen piiriin. Osa koki, että palveluihin ohjaaminen on itsestään selvää, muttei tiennyt sen olevan lainmukainen velvoite. Osa sanoi, ettei ole tällaisesta laista tai velvoitteesta kuullut eikä kokenut sen olevan osa työtehtävää. Keskusteluissa tuli ilmi, että jonkinlainen käsitys on, mutta ei tarpeeksi tietoa. Tapaamisen lopuksi tehtiin yhteenveto, jossa havaittiin kaikkien päässeen yhteisymmärrykseen posterin ulkoasusta ja sen tärkeydestä työvälineenä varhaiskasvatuksessa.

Tämän tapaamisen jälkeen teimme vielä muutoksia ylempien tekstiympyröiden sisältöihin ja asetteluihin. Lisäsimme vielä posteriin infopallon siitä, milloin tulee olla yhteydessä suoraan poliisiin ja tehdä rikosilmoitus. Koimme, että nämä muutokset olivat tarpeellisia posterin sisällön, selkeyden ja käytettävyyden kannalta. Valmis posterit (LIITE 3) esitellään osallistujille kevään 2020 aikana ja sen käyttöön järjestään erillinen koulutus.

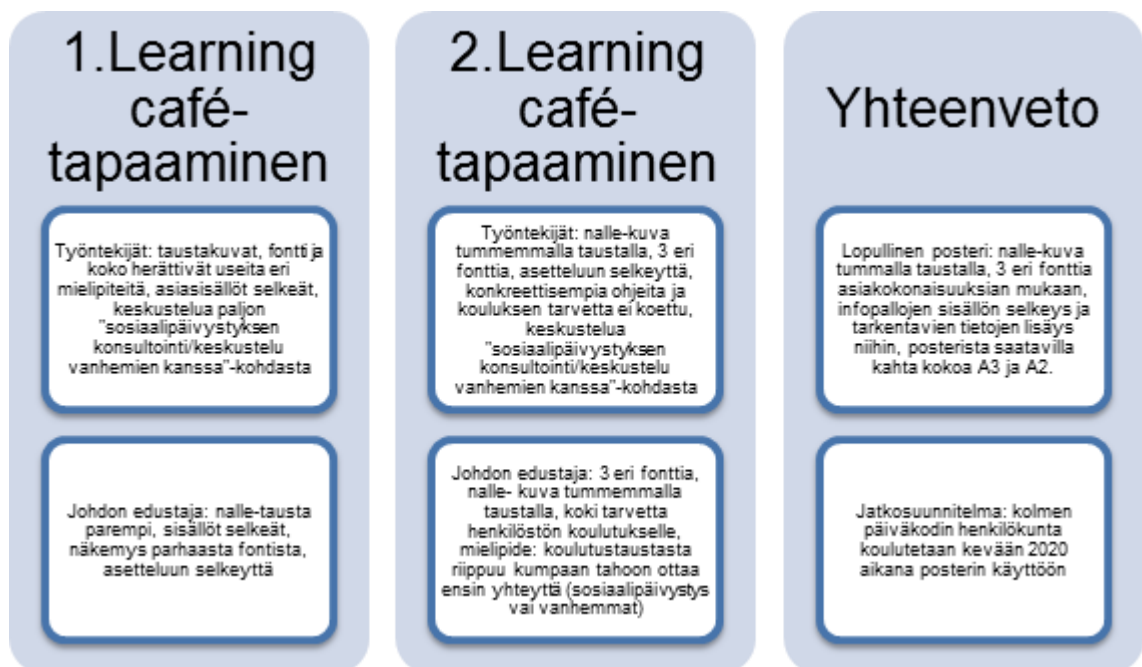
5.4.2 Yhteiskehittäminen johdon kanssa

Johdon edustajaa on tavattu marraskuun 2019 aikana kaksi kertaa, ja hänelle on esitetty samat kysymykset kuin Learning café-tapaamisiin osallistuneille. Ensimmäisessä tapaamisessa johdon edustaja kommentoi, että nalleposterit on ehdottomasti parempi ja siitä välittyä lapsen edun ajattelu. Asiasisällöt olivat johdon edustajan mielestä hyviä, mutta yhteystiedot-kohta pitäisi tulla selkeämmin ilmi. Hän ehdotti siihen vaihtoehdoksi reunustettua neliötä valkoisella pohjavärillä. Johdon edustajan mielestä fontin tulisi olla selkeä ja hän ehdottikin muutamaa eri fonttia, jotka voisivat olla lopullisessa posterissa.

Toisessa tapaamisessa johdon edustaja kertoi pitävänsä tummemmasta taustaväristä sekä kolmesta selkeästä eri fontista. Hän kaipasi selkeyttä ylempien

tekstiympyröiden asetteluihin ja toivoi, että posteria olisi mahdollista saada kahdessa eri koossa. Johdon edustaja kommentoi ”1. Sosiaalipäivystyksen konsultointi, 2. Keskustelu vanhempien kanssa”-kohtaa siten, että toimintaan vaikuttaa työntekijän koulutustausta. Hänen mielestään sosionomikoulutuksen saanut ottaisi ensin yhteyttä sosiaalipäivystykseen ja yliopistosta valmistunut varhaiskasvatuksen opettaja keskustelisi ensin vanhempien kanssa. Hän toi myös ilmi sen, että laki menee aina edelle, kun kyse on lapsen tarvitsemasta tuesta.

Keskustelua käytiin myös siitä, että kokemusten mukaan lapselle on helpompi saada pedagogista tukea päiväkotiin kuin apua ja tukea koko perheen hyvinvointiin. Johdon edustajan mielestä varhaiskasvatuksen työntekijät tarvitsivat paljon lisää koulutusta ja lisätietoa lapsen suojeluun liittyvistä asioista sekä rohkeutta puuttua niihin. Alustavasti sovimme johdon edustajan kanssa, että tulemme ohjeistamaan kolmen päiväkodin henkilökunnan posterin käyttöön case-työskentelyn avulla kevään 2020 aikana.

KUVIO 5. Learning café-tapaamiset

6 YHTEISKEHITTÄMISEN TULOKSET, YHTEENVETO JA POHDINTA

Yhteiskehittämisen prosessin aikana keskusteltiin paljon posterin ”Sosiaalipäivystyksen konsultointi/keskustelu vanhempien kanssa” -kohdasta. Osallistujat päätyivät siihen, että pohtisivat aina tapauskohtaisesti, kuinka edetään. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (2019) mukaan yhteydenotto sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioimiseksi tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä vanhempien kanssa ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä olisi hyvä keskustella vanhempien kanssa, mutta seksuaalista hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä epäiltäessä otetaan suoraan yhteys lastensuojeluun. Tämän perusteella havaitsimme, että varhaiskasvatuksen työntekijän olisi hyvä konsultoida sosiaalipäivystystä. Tällöin saadaan tapauskohtainen toimintaohje toiselta ammattilaiselta.

Mielenkiintoinen tulos oli se, että osallistujat kertoivat, etteivät tarvitse koulutusta tai lisätietoja kaltoinkohtelun tunnistamisesta tai toimintaohjeista, vaikka johdon edustaja oli asiasta eri mieltä. Teoria ja tutkimustieto kuitenkin antoivat opinnäytetyön tekijöille päinvastaista tietoa. Paavilaisen ja Pösön (2003) mukaan työntekijät kokevat, etteivät tunnista väkivallan aiheuttamia merkkejä lapsen käyttäytymisessä tai olemuksessa ja nämä vaikeuttavat puheeksiottamista. Tutkimukset ovat osoittaneet, että työntekijöiden tulisi vahvistaa taitoja sekä mahdollisuuksia tunnistaa tuen tarve varhaisessa vaiheessa (Halme ym. 2015). Kristiina Järven (2016) tutkimuksen mukaan tietämättömyys siitä, kuinka tilanteessa tulisi toimia, voi estää työntekijää toimimasta, kun huoli herää. Varhaiskasvatuksen työntekijät tekivät kaksi prosenttia vuoden 2013 lastensuojeluilmoituksista (Ahlgren-Leinvuo 2013). Pieni luku ilmoituksissa tuo ilmi mielestämme sen, että tunnistaminen ja puheeksiotto koetaan yleisesti haastavaksi.

Osallistujilta kysyttiin, tietävätkö he, mitä tarkoittaa sosiaalihuoltolain mukainen velvoite ohjata vanhemmat palvelujen piiriin. Osa kertoi, ettei ollut kuullut aiheesta mitään eikä kokenut sen olevan osa työtehtävää. Osa kertoi, että palveluihin ohjaaminen on itsestään selvää, mutta eivät tieneet sen olevan lain mukainen velvoite. Jäimme pohtimaan, miksi työntekijöillä ei ollut tietoa velvoitteesta, vaikka johdon edustalla tämä tieto oli. Sosiaalihuoltolaki (L1301/2014.)

velvoittaa varhaiskasvatuksen työntekijää ohjaamaan tuen tarpeessa olevan henkilön hakemaan viipymättä sosiaalipalveluja. Lastensuojelulain (L 417/2007.) mukaan varhaiskasvatuksen työntekijän on ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin sekä tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Saastamoisen (2016, 41-49) mukaan lapsen suojelun kannalta on tärkeää, että peruspalveluiden henkilökunnalla on valmius havaita ja tunnistaa lapsen tuen tarve varhaisessa vaiheessa. Tämän takia on tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietoisuutta lisätään tunnistamiseen, puheeksiottoon ja palvelujärjestelmään liittyen. Mielestämme tämä Learning café-oppimiskahvila toimi hyvänä osallistavana interventiona henkilökunnalla

Posterin valmistusprosessi aiheutti paljon keskustelua henkilökunnan kesken. Aluksi henkilökunta koki tietävänsä lapsen suojeluun liittyvistä asioista. Mitä enemmän posteriin liittyvistä asioista keskusteltiin erilaisten esimerkkien avulla, huomattiin henkilökunnan käytännön osaamisen puute toimia, kun huoli herää. Tämän havainnon teki myös henkilökunta itse. Mielestämme työnantajan tulisi pitää yllä henkilökunnan ajantasaisista osaamista säännöllisillä koulutuksilla.

Näiden perusteella voisi tehdä jatkotutkimuksen, vaikuttaako tietoisuuden lisääminen puheeksiottoon tai lastensuojeluilmoitusten määrään. Tutkimusta voisi tehdä myös siitä, kokevatko vanhemmat saavansa ohjausta sosiaalipalveluihin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä.

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Lapsen suojeleminen on eettisesti herkkä aihe ja huolen esittäminen lapsen huoltajille ei ole varhaiskasvatuksen henkilöstölle ongelmattonta. Huolen esittäminen vaatii erityistä sensitiivisyyttä ja riskinä on, että huoltaja ei ole valmis ottamaan vastaan viestiä, mitä varhaiskasvatuksen henkilöstö heille tuo esille. Tämä ei kuitenkaan saa estää henkilöstöä toimimasta lapsen edun ja lain edellyttämällä tavalla.

Me opinnäytetyön tekijät olemme valmistumassa varhaiskasvatuksen opettajiksi, ja meitä sitovat työssämme varhaiskasvatuksen opettajan- ja sosionomin eettiset ohjeet ja periaatteet, YK:n ihmisoikeuksien julistus ja Lapsen oikeuksien sopimus. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee työssään aina toimia lapsen parhaaksi, ja lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä tukien. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tukea lapsen huoltajaa kasvatustyössä tiedostaen huoltajan päävastuun lapsen kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. (Varhaiskasvatuksen Opettajien liitto 2004; Talentia 2017.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on antaa työväline varhaiskasvattajille lapsen suojeleminen tarpeen tunnistamiseen ja tietoa, miten asian kanssa edetään eettisesti ja sensitiivisesti oikein sekä miten perheitä asiasta informoidaan ja miten perhe otetaan mukaan yhteistyöhön. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta on huolissaan siitä, miten vähän lastensuojelullisten toimenpiteiden vaikuttavuutta on tutkittu (ETENE 2017).

Opinnäytetyömme aiheesta ja yhteiskehittämisestä on yhteistyötahon suullinen suostumus. Kirjalliseen sopimukseen ei ollut tarvetta yhteistyötahon puolelta. Yhteiskehittämiseen osallistuvalla henkilökunnalla ja johdolla pidettiin palaveri, jossa kerrottiin, mitä kehittämistyömme koskee, ja mihin he osallistumisellaan vaikuttavat. Osallistujilla on ollut oikeus saada paikkansapitävää ja riittävä tietoa tutkimuksen luonteesta, tavoitteista, tekijöistä ja käyttötarkoituksesta. Osallistujat saivat itse päättää haluavatko osallistua yhteiskehittämiseen, kaikki halusivat. Osallistujille kerrottiin, että heillä on oikeus keskeyttää osallistumisensa kehittämistyöhön ilman selityksiä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, kaikki osallistujat olivat

mukana loppuun saakka. Osallistujien osallisuus ja kuuleminen oli vahvassa roolissa koko työskentelyn ajan. Johdon edustaja antoi meille eri näkökulmasta arvokkaita ajatuksia aiheesta kuin työntekijöiden kanssa työskentely.

Kaikki osallistajat ovat allekirjoittaneet kirjallisen suostumuksen (LIITE 2) mukanaolostaan posterimme yhteiskehittämisessä. Suostumuslomakkeeseen kirjattiin tiedot kehittämishankkeen tekijöistä, tarkoituksesta, aineiston käytöstä ja kuka tietoja käyttää. Korostimme anonymiteettiä osallistujille, eikä yksittäisiä osallistujia voi tunnistaa. Yhteiskehittäminen antoi työyhteisölle arvokasta yhteistä keskustelua haastavaksikin koetusta aiheesta. Työyhteisö joutui pohtimaan joitakin asioita syvemmin kuin aikaisemmin ja perustelemaan omia näkemyksiään. Keskustelut käytiin hyvässä hengessä ja luottamuksen ilmapiirissä.

Opinnäytetyömme aiheen koimme eettisesti tärkeäksi, koska lapsen kaltoinkohdeltu aiheuttaa paljon inhimillistä hätää ja kärsimystä lapselle sekä hänen lähipiirilleen. Kun lapsi ja hänen lähipiirinsä pääsevät tarpeeksi aikaisin ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin, se säästää pitkällä aikavälillä yhteiskunnan varoja inhimillisestä ulottuvuudesta puhumattakaan.

Kun teimme opinnäytetyötä, noudatimme työskentelyssä Diakin sekä tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisiä periaatteita ja opinnäytetyön eettisiä ohjeita (TENK).

8 AMMATILLINEN POHDINTA

Molemmilla opinnäytetyöntekijöillä on pitkä aikaisempi kokemus työskentelystä varhaiskasvatuksessa. Opintojemme aikana huomasimme, että meillä oli pinta-puolista tietoa lastensuojelusta ja työyhteisöillämme myös. Emme kumpikaan olleet kuulleet sosiaalihuoltolain mukaisesta veloitteesta ohjata huoltajia sosiaalipalvelujen piiriin. Yhteistyöstä lastensuojelun kanssa meillä oli hyvin yksipuolinen kuva. Meille lastensuojelu näyttäytyi tahona, joka haluaa meiltä tietoja, mutta ei itse anna mitään takaisin. Molemmat tekijät olivat yhteydenottojen jälkeen pohtineet kysymyksiä, miten tukea, kun et tiedä mitä tuet ja mihin tulee kiinnittää huomiota? Epäilykset heräävät, mutta tietoa ei ole.

Halusimme itse tietoa lisää aiheesta ja halusimme, että työyhteisömme hyötyisivät aiheesta meidän lisäksi. Ensin syntyi ajatus oppaasta, joka myöhemmin muuttui posteriksi helppokäyttöisyytensä ja sijoitettavuutensa vuoksi. Meillä oli vahva luotto posterin tarpeellisuudesta. Esitimme aiheita ja yhteistyötä toisen opinnäytetyöntekijän työpaikan johdolle. Johto totesi posterin tarpeellisuuden. Johto ja työntekijät olivat halukkaita osallistumaan yhteiskehittämiseen kanssamme.

Johto huomasi tässä kehittämis- ja koulutustarpeen henkilökunnalle. He tilasivat meiltä keväälle kaksi samansisältöistä case- koulutusta henkilökunnalle opinnäytetyöhömmme liittyen. Koulutusten pitäminen on jatkokehittelyä posterillemme, joka konkretisoituu nopeammin kuin ajattelimme. Kouluttamisen myötä saamme jakaa omaa osaamistamme muille työntekijöille. Tämä on osa varhaiskasvatuksen sosionomitaustaisen opettajan osaamista. Näitä osaamisalueita on sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, työyhteisöosaaminen ja kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaimisen osa-alueet. Nämä varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen tavoitteet on kirjattu ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston raporttiin vuonna 2017. (Arene 2017). Samanlaiset osaamistavoitteet ovat yleisesti sosionomeille. (Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (amk)).

Norlandia-päiväkodissa työskentelevä opinnäytetyöntekijä kertoi opinnäytetyömme aiheesta vanhempainillassa, joka järjestettiin huoltajille syksyllä 2019. Asian kertominen aiheutti sen, että muutama vanhempi tuli kertomaan perheensä lastensuojelun asiakkuudesta ja huolesta omasta jaksamisestaan pienten lasten kanssa. He pyysivät opinnäytetyöntekijää seuraamaan heidän vointiaan, jotta tilanne ei pääsisi liian pahaksi. Pohdimme, mikä on estänyt huoltajia kertomasta asiasta aiemmin, koska asiakkuudet eivät olleet entuudestaan varhaiskasvatuksen tiedossa. Mietimme, mikä aiheuttaa huoltajille tunteen, ettei asiasta kerrota varhaiskasvatukselle? Pohdimme, mitä työntekijöiden varhaiskasvatuksessa pitäisi tehdä toisin, että perheiden olisi helpompi lähestyä heitä vaikeaksi kokeimiensa asioiden kanssa?

Opinnäytetyön prosessi eteni suunnitellusti. Pidimme yhteisiä tapaamisia säännöllisesti, jolloin työstimme opinnäytetyötä ja mietimme, miten etenemme seuraavaksi. Hieman yllätykseksi huomasimme, että varhaiskasvatuksen työntekijät itse kokevat osaavansa tunnistaa kaltoinkohtelun muotoja teoriassa, mutta eivät käytännössä puutu niihin. Samoin perheessä olevien riskitekijöiden huomaaminen oli työntekijöille haastavaa.

Johdon edustaja toi esille varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen merkitystä huolen puheeksi ottamisessa ja tunnistamisessa. Hänen viestinsä oli, että yliopiston käynyt opettaja ottaa huolen tultua ilmi yhteyttä huoltajaan, kun ammattikorkeakoulun käynyt opettaja konsultoi herkemmin sosiaalipäivystäjää ja toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti. Samoin kuntien kirjavat käytännöt ilmoituksen tekemisestä hidastaa/ estää niiden perillemeno. Sosionomin kompetensseihin kuuluva palvelujärjestelmän tunteminen edesauttaa sosionomitaustaisen opettajan toimintaa arjen työympäristössä.

Ammatillisen kasvun osalta haluamme tähän erityisesti nostaa sosionomin kompetensseihin kuuluvan tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen. Ilman tätä yhteiskehittämistä työyhteisön kanssa, tuskin olisimme huomanneet työntekijöiden tiedon tarvetta perheen riskitekijöiden tunnistamiseen ja huolen puheeksioton käytännön tarpeisiin. Johdon näkemykset opettajien koulutustautasta herätti myös meissä opinnäytetyöntekijöissä pohdintaa. Ilman tätä

tutkimuksellista yhteiskehittämistä nämä havainnot eivät olisi tulleet näkyviksi arjen työssä.

Opinnäytetyömme valmistuu hyvin poikkeuksellisena aikana niin maailmanlaajuisesti kuin yhteiskunnallisestikin koronaviruksen levittyä ympäri maailmaa. Uskomme, että opinnäytetyöllemme tulee olemaan erityistä tarvetta nyt ja tulevaisuudessa, kun alamme rakentamaan pala palalta yhteiskuntaamme uudelleen.

LÄHTEET

- Ahlgren-Leinvuo, A.(2013). Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2013. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 2/2014. Saatavilla https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/14_06_16_Lastensuojelu_raportti2013.pdf
- Arene (2017). Sosionomikoulutus ammattikorkeakouluissa. Hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäjä elämänkaaren eri vaiheissa. Saatavilla 23.2.2020 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_lyhyt_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Avointiede.fi. Ajankohtaista. Yhteiskehittäminen. Saatavilla 26.3.2020 <https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/yhteiskehittaminen>
- Borg, A-M. (2016) Päivähoito ja varhaiskasvatus. Teoksessa K., Kumpulainen. K., Kumpulainen. E., Aronen. H., Ebeling, E., Laukkanen. M., Marttunen. V., Aalberg. (toim.). *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria* (1. painos ed.). Helsinki: Duodecim.
- Butchart, A., Phinney, A., Mian, M., Furrniss, T. & Kahane, T. (2006). *Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization & International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Saatavilla 2.3.2020 https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_eng.pdf;jsessionid=DD22B51CAE54E2E645B81A397F9AC56B?sequence=1
- Canva. Saatavilla 15.1.2020 <https://www.canva.com/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (amk). Saatavilla 25.1.2020 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>

- Ellonen, N. (2012). Kurin alaiset. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampereen yliopisto-
topaino- Juvenes Print
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E. (2009). *Huoli puheeksi: opas varhaisista dialogeista*.
Helsinki: Stakes
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet* (2014). Helsinki: Opetushallitus.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. (2015). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teok-
sessa R., Valli & j., Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1,
metodin valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*
(s. 29). (4. uud. ja täyd. p. ed.). Jyväskylä: PS-kustannus
- Halme, N., Perälä, M-L., Kanste, O. (2015). Tuen tarve, osallisuus ja yhteistoi-
minta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa. *Oppimi-
sen ja oppimisvaikeuksien erityislehti* 25(2), 15-29. Saatavilla
23.2.2020 [https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2017/05/Bulle-
tin-2_2015_Halme-ym.pdf](https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2017/05/Bulletin-2_2015_Halme-ym.pdf)
- Heino, T., Heino, T., & Bardy, M. (2009). *Lastensuojelun ytimissä* (4. uud. p.
ed.). Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R.
& Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhais-
kasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hietala, O. (2018). Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisessä osallisuus
avautuu kaikille. Teoksessa H., Kostilainen & A., Nieminen (toim.)
Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diakonia-
ammattikorkeakoulu. Saatavilla [http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-
493-307-0](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-307-0)
- Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen P., Paavola, P., Tolonen, M. & Varsa,
M. (2010). Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus Lasten-
suojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä
toimii, mikä takkuaa, mitä pitäisi kehittää?. Lastensuojelun Keskus-
liitto & Talentia. Saatavilla 8.1.2020 [https://www.talentia.fi/wp-con-
tent/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todelli-
suus.pdf](https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf)
- Hus.fi. Sairaanhoito. Lasten ja nuorten sairaanhoito. Lastenpsykiatria. Lasten ja
nuorten oikeuspsykiatria. Saatavilla 28.3.2020

<https://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/oikeuspsykiatria/Sivut/default.aspx>

- Hyväri, S. & Vuokila-Oikonen, P. (2016). Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, A. L. Karjalainen, M. Kivirinta, M. Kolka & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-271-4>
- Hyvärinen, S. (2017). *Piiskasta jäähyphenkkiin – Suomalaisten kasvatustieteet ja kuritusväkivallan käyttö 2017*. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 2/2017. Saatavilla 1.3.2020 <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Piiskasta-jaahyphenkkiin-1.pdf>
- Hänninen, K. (2007). Palveluohjaus – Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210319566>
- Innokylä.fi. Learning cafe eli oppimiskahvila. Toimintamalli. Saatavilla 2.1.2020 <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Karila, K., Kosonen, T., & Järvenkallas, S. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-487-0>
- Kauppi, A. (2012). Sisäiset mustelmat – pahoinpitelyn psyykkiset vaikutukset. Teoksessa Söderholm, A-L. & Kivitie-Kallio, S (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. (s.125-130) Helsinki: Duodecim.
- Keisala, S., Matikka, J., Tahkola, S., Muukkonen, T. & Sellergren, H.(2016). Väkivalta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Tunnista, puutu & auta. Saatavilla <https://virtuaalikirja.fi/ensijaturvakotienliitto/kirjat/vakivalta-ja-laiminlyonti-tunnista-ja-puutu/luku-2-5/#last>
- Korpilahti, U. (2018). *Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018-2025: Osa I. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-082-2>
- Korpilahti, U., Hakulinen, T., Tupola, S., Kettunen, H., Lillsunde, P. & Aronen, E. (2019). Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset. Teoksessa U., Korpilahti, T., Hakulinen, S., Tupola, H., Kettunen, P., Lillsunde & E., Aronen. (toim.) *Väkivallaton*

lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025 Osa II (s.28-45) Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

- Kuusinen, V., Pursi, K., & Rajala, R. (2017). *Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta*. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201709078513>
- L 1040/2014 Laki perusopetuslain muuttamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141040>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- L1287/2013 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Lapsen aika: Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040*. Valtioneuvosto. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-698-0>
- Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön suositus (13.11.2015). Helsinki. Hoitotyön tutkimussäätiö. Saatavilla <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/kaltoinkohtelu-hs.pdf>
- Norlandia. Norlandia päiväkodit. Tietoa meistä. Saatavilla 2.3.2020 <http://norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/80220#>
- Opetushallitus (2019). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Helsinki: Opetushallitus.
- Paavilainen, E. & Pösö, T. (2003). *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. Porvoo. Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P., & Eriksson, P. (2019). *Lastensuojelun laatusuositus* sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3>
- Rusanen, E. (2014). Varhaiskasvatus. Teoksessa K. Kouros, & K. Vainio (toim.), *Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus Suomessa* (49-65). Helsinki: Ihmisoikeuskeskus. Saatavilla 15.1.2020

https://ihmisoikeuskeskus-fi-bin.directo.fi/@Bin/03474d5cd631bb7d25e21b225d6eb219/1579108076/application/pdf/459978/IOK-Ihmisoikeuskasvatus_ ja_ koulutus_ Suomessa_ koko_ raportti_ 0104.pdf

- Saastamoinen, K. (2016). *Lapsen suojeleminen: Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä: Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita.
- Siippainen A., Kuukka, A. & Kauppinen, A. (8.1.2019). CHILDCARE-tutkimushanke. Tasa-arvon kysymykset lasten päivähoidon, esiopetuksen ja hoidon tukien järjestelmässä. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus – säännösteltyä tiedon tarjoamista?. Tampereen Yliopisto. Saatavilla 28.3.2020 <https://blogs.uta.fi/childcare/2019/01/08/varhaiskasvatuksen-palveluohjaus-saannosteltya-tiedon-tarjoamista/>
- Silén, S. (11.2.2013). *Posterikurssi eli kuinka tehdä tieteellinen poster* [Luentotallenne]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 23.2.2020 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/tvt/tiedonvisualisointi/POSTERILuento%20ilman%20kuvia.pdf>
- Sosiaalihuolto, lastensuojelu ja perheiden tuki. Käypä hoito –suositus (12.12.2018). Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavilla <https://www.kaypahoito.fi/nix02616>
- Söderholm, A-L. & Kivittie-Kallio, S. (2012) Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Söderholm, A-L. & Kivittie-Kallio, S (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. (s.14-19) Helsinki: Duodecim.
- Talentia (2017). Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Saatavilla 23.2.2020 https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2016). *Luo luottamusta - Suojele lasta. Opas lapsia ja perheitä työssään kohtaaville*. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-642-1>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2019). Lastensuojelun käsikirja. Saatavilla 23.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019). Lastensuojelun käsikirja. Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi. Saatavilla 25.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/yhteydenotto-sosiaalihuoltoon-tuen-tarpeen-arvioimiseksi>
- The world café (2015). *A Quick Reference Guide for Hosting World Café*. The World Café Community Foundation Creative Commons Attribution. Saatavilla 8.3.2020 <http://www.theworldcafe.com/wp-content/uploads/2015/07/Cafe-To-Go-Revised.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. TENK. Saatavilla 15.1.2020 <https://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-suomessa>
- Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteiden eettinen neuvottelukunta. ETENE. (2017). *Lapsen hyvä ja lapsen suojeleminen - Eettisiä näkökulmia lapsen hyvinvointiin, oikeuksiin ja suojelemaan*. ETENEn seminaariraportti. ETENE-julkaisuja 45. Saatavilla 12.1.2020 https://etene.fi/documents/1429646/4872334/44.Lapsen_hyva_suojeleminen_f.pdf/c57afd85-9761-48c5-a5c4-4752a5571409/44.Lapsen_hyva_suojeleminen_f.pdf
- Varhaiskasvatuksen Opettajien liitto. Aineistot. Lastentarhanopettajan ammattieteen etiikka. Saatavilla 23.2.2020 <https://www.vol.fi/uploads/2019/01/d5163f9f-etiikka.pdf>
- Varhaiskasvatus 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019091728511>
- Vilkka, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.
- Vuorenmaa, M. (2019). Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019050214035>

LIITE 1. Kysymykset henkilökunnalle ja johdolle

Ensimmäisen learning cafén kysymykset:

Kumpi taustakuva toimii paremmin?

Mikä fontti olisi miellyttävin/selkein?

Mikä posterin koko olisi hyvä? Tämä versio A3 vai puolet isompi A2?

Onko tekstit selkeitä? Saako niistä tarpeeksi infoa? Pitääkö olla jotain enemmän/vähemmän?

Tarvitseeko avata enemmän kohtaa "Sosiaalipäivystyksen konsultointi/keskustelu vanhempien kanssa"? Tarvitaanko lisätietoja?

Koetko tarvitsevasi lisätietoja tai koulutusta johonkin posterin aiheista?

Toisen learning café tapaamisen kysymykset:

Kolme eri fonttia vai yksi? Jos yksi, niin mikä?

Kumpi on parempi, tumma vai vaalea taustaväri?

Kohta "1.Sosiaalipäivystyksen konsultointi, 2.Keskustelu vanhempien kanssa", pohdintaa ja ajatusten herättelyä sekä perustelua miksi numerointi ei ehkä toimi. Tarvitaanko konkreettisempia ohjeita toimintaohjeisiin tai kaltoinkohtelun tunnistamiseen?

Tiedätkö mitä tarkoittaa sosiaalihuoltolain mukainen velvoite ohjata vanhempi palvelujen piiriin?

LIITE 2. Kirjallinen suostumuslomake

**Kirjallinen suostumus opintokokonaisuuteen kuuluvan tehtävän
hyödyntämisestä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.**

Opintokokonaisuuden ja tehtävän nimi

Vastuhenkilö/henkilöt

Tulokset tullaan julkaisemaankehittämisraportissa/ tutkimuksellisessa artikkelissa/ hankkeen
jatkokehittämissyössä.

Minulle on selitetty yllä mainitun tehtävän tarkoitus ja se, että kirjallista materiaalia tullaan käyttämään
Diakin tutkimus- ja kehittämissyössä. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.
Olen myös tietoinen siitä, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijan/tutkijoiden tietoon.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus, nimeselvennys ja opiskelijanumero

LIITE 3.Valmis posteri

